

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 13.12.1995
KOM(95) 682 endelig udg.

HVIDBOG

EN ENERGIPOLITIK FOR DEN EUROPÆISKE UNION

(Forelagt af Kommissionen)

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord

I. Indledning

- 1.1 Baggrunden for en hvidbog om energipolitik
- 1.2 Debatten om grønbogen

II. Den overordnede ramme

- 2.1 Den eksterne dimension - globalisering af markederne
- 2.2 Miljøspørgsmål
- 2.3 Teknologi
- 2.4 Fællesskabsinstitutionernes forpligtelser

III. Aktuelle tendenser og mulig udvikling på energiområdet i fremtiden

- 3.1 Nye tendenser på energiområdet
- 3.2 De globale aspekter
- 3.3 Verdens energiforsyning og -efterspørgsel
- 3.4 Fællesskabets energiforsyning og -efterspørgsel
- 3.5 Miljø og teknologi
- 3.6 Egen produktion og afhængighed af importeret energi

IV. Retningslinier for gennemførelse af energipolitikken

- 4.1 Indledning
- 4.2 Integrering af markedet
 - 4.2.1 Udgangspunkt
 - 4.2.2 Det indre energimarked
 - 4.2.3 Lige vilkår
 - 4.2.4 Overvågning af det indre energimarked
 - 4.2.5 Skabelse af gunstigt investeringsklima

- 4.3 Styring af afhængigheden af energi fra tredjelande
 - 4.3.1 Sikre energiforsyninger
 - 4.3.1.1 Foranstaltninger til imødegåelse af energikriser
 - 4.3.1.2 Forsyningssituation for andre brændstoffer
 - 4.3.1.3 Diversificering
 - fast brændsel (kul, brunkul, tørv)
 - nuklear energi
 - vedvarende energi
 - 4.3.1.4 Transport
 - 4.3.2 Internationale energirelationer
 - 4.3.2.1 Handel og investeringer
 - 4.3.2.2 Dialog om energi
 - 4.3.2.3 Energisamarbejde og -bistand
 - 4.3.2.4 Strategi forud for optagelse af nye medlemsstater

- 4.4 Bæredygtig udvikling
 - 4.4.1 Miljøbeskyttelse
 - 4.4.2 Energieffektivitet
 - 4.2.3 Vedvarende energi
 - 4.4.4 Regionernes, byernes og landområdernes rolle

- 4.5 Energiteknologi og -forskning
 - 4.5.1 Forskningens og den teknologiske udviklings rolle
 - 4.5.2 Strategi for FTU på energiområdet
 - 4.5.3 Spredning af energiteknologi

V. Enerkipolitiske instrumenter

BILAG: VEJLEDENDE ARBEJDSPROGRAM

FORORD

1. Vilkårene for produktion, transport, distribution og forbrug af energi, hvad enten det er inden for industriel produktion, elfremstilling eller generelt i samfundets er afgørende for både erhvervslivets og almindelige menneskers økonomiske, sociale og politiske miljø. Også de lovgivningsmæssige rammer er bestemmende for vilkårene for energiproducerende og -forbrugende virksomheders investeringer.
2. Uanset graden af indgriben fra myndighedernes side er politikerne i medlemsstaterne interesserede i og påvirker valgmulighederne i forhold til den nationale, regionale eller lokale prioritering. Valgmulighederne afhænger af målene for økonomisk konkurrenceevne og forsyningssikkerhed, som bygger på såvel sociale som regionale dimensioner og miljøbeskyttelsespolitikken. Myndighedernes indgriben kan afhænge af økonomiske eller handelspolitiske fællesskabsinstrumenter, eller kan indvirke på markedets funktion og konkurrencevilkårene, som er kernen i Fællesskabets beføjelser. En sådan indgriben skal således være i overensstemmelse med Fællesskabets forpligtelser.
3. Kommissionen er derfor af den opfattelse, at det er afgørende for effektiviteten af national politik, at ansvar i relation til energipolitikken indgår som en del af de fælles målsætninger, der er fastlagt på fællesskabsplan. Kommissionen er rede til at bruge alle traktaternes bestemmelser med henblik på først og fremmest at tilvejebringe en ramme for en energipolitisk debat, som inddrager alle offentlige og private aktører på området, og dernæst en ramme for samråd om energipolitiske retningslinier og aktiviteter, og endelig en ramme for samarbejde med medlemsstaterne om at nå de fælles mål.
4. Alle Fællesskabets instrumenter skal tages i brug for at nå fælles mål. Den vigtigste målsætning med grønbogen var at fremme en bred debat om, hvad målene skulle være. Denne debat udløste reaktioner fra alle Fællesskabets institutioner, fra medlemsstaterne, nationale parlamenter, samt over 40 nationale eller fællesskabsorganer, der repræsenterer alle økonomiske, erhvervsmæssige og samfundsmæssige interesser. Grønbogen gjorde det muligt især for Europa-Parlamentet åbent at drøfte de energipolitiske muligheder og definere retningslinier for handling, som har bidraget til denne hvidbog. Samtidigt, og i samråd med medlemsstaterne, energiindustrien og akademiske eksperter, har Kommissionen analyseret energiudsigter og -scenarier frem til år 2020. Resultaterne af debatten og undersøgelserne offentliggøres sammen med hvidbogen.
5. Energipolitikken bør indgå i den almindelige målsætning for Fællesskabets økonomiske politik, baseret på markedsintegrering, deregulering, begrænsning af offentlig indgriben til det, som er strengt nødvendigt for at sikre offentlige interesser og trivsel, bæredygtig udvikling, forbrugerbeskyttelse og økonomisk og social samhørighed. Ud over disse generelle målsætninger skal energipolitikken gennemføres under hensyntagen til konkurrenceevne, forsyningssikkerhed og miljøbeskyttelse, og tilgodese Unionens bestræbelser for dels at skabe arbejdspladser og større effektivitet i erhvervslivet i almindelighed, herunder tilrettelæggelse af energisystemer, dels at beskytte miljøet.
6. I arbejdet for at nå disse målsætninger må Fællesskabet holde for øje, at den forventede energifafhængighed vil vokse, og at de fremtidige valg i forbindelse med miljøbeskyttelsen kan øge denne afhængighed. Det skal heller ikke glemmes, at integreringen af Fællesskabet betyder større solidaritet i de energivalg, de enkelte lande træffer. Endelig må det ikke glemmes, at energiområdet karakteriseres af ændrede udsigter og kriser, som bevirker, at energipolitikken fastlægges og gennemføres på en fleksibel og tilpassningsdygtig måde.

7. Under hensyntagen til disse forhold bygger anskuelserne i denne hvidbog på følgende faktorer:

- Integrering af markedet er en afgørende faktor i Fællesskabets energipolitik. Uden en sådan integration mister andre aktiviteter deres berettigelse, idet deres vigtigste formål er gennem Fællesskabets støtteinstrumenter, f.eks. de transeuropæiske net, at bidrage til tilvejebringelse af produktions-, transport- og distributionsinfrastrukturer, hvormed det europæiske marked kan imødekomme efterspørgslen, eller sikre pålidelige forsyninger til markedet. Et fragmenteret marked vil sende alle sådanne aktiviteter tilbage til det nationale niveau og således modarbejde bestræbelserne for at forbedre Fællesskabets konkurrenceevne. På denne baggrund skal hvidbogen under den igangværende integrering af el- og gasmarkederne især behandle problemet vedrørende de bidrag, Fællesskabet kan yde til sikring af offentlige serviceforpligtelser, økonomisk og social samhørighed og forsyningssikkerhed.
- Spørgsmålene i forbindelse med konkurrenceevne og miljøbeskyttelse fordrer en afbalanceret metode på mellemlangt og langt sigt, som bygger på internalisering af omkostningerne. Uanset den fiskale harmonisering, som er nødvendig for at sikre markedets funktion, er fiskale instrumenter klart en effektiv metode til internalisering af omkostninger, som påvirker alle produktionsniveauer. Metoden er imidlertid vanskelig at gennemføre, fordi der skal tages hensyn til virkningen på industriens konkurrenceevne og på de energipolitiske valg, som i øjeblikket er forskellige inden for Fællesskabet. Kommissionens fortsatte arbejde med fiskale instrumenter gennem bistand til medlemsstaterne med at omlægge deres egen skattepolitik, og således opnå øget konvergens, samtidigt med at målsætningen om mindre skattetryk tilgodeses, må ikke undergrave indsatsen for at tage de miljømæssige udfordringer på forbrugerprodukt-niveau op gennem fremme af renere teknologi og mere effektiv teknologi i elfremstillingen, især vedvarende energi, gennem udvikling af frivillige aftaler mellem virksomhederne, og ved udveksling af erfaringer og samarbejde om forskning og teknologisk udvikling og projekter vedrørende styring af efterspørgslen.
- Det eksterne aspekt anses generelt for at være den vigtigste drivkraft bag aktioner, først og fremmest fordi Fællesskabets forsyninger hovedsageligt kommer fra producenter i tredjelande, men især fordi væksten i forbruget i ikke-medlemslande vil være den væsentligste årsag til bekymring i de kommende år. Fællesskabsmidler og de bilaterale og multilaterale aftaler skal danne grundlag for en samordnet holdning til energispørgsmål med vore største partnere. Disse dialogfora er allerede tilvejebragt og skal bruges. Energisektoren skal i kraft af sin strategiske funktion sigte mod at gøre investeringerne sikre gennem overførsel af teknologi og udvidet samråd og samarbejde.
- Forsyningssikkerheden skal fortsat prioriteres højt af de offentlige myndigheder - det berettiger også til fælles indsats på fællesskabsplan, i betragtning af graden af integration af forbrugermarkederne, de eksterne ansvarsområder og den voksende integration af selve energimarkedet. Denne holdning skal bygge på stærkere styring af foranstaltninger under oliekriser, overvågning af energimarkedets funktion gennem mere effektiv brug af eksisterende værktøjer og sikring af en overordnet brændselsbalance på markedet, især for elfremstilling og transport, under hensyntagen til forskelle i nationale og regionale forhold.

8. Hvidbogen fremlægger et vejledende arbejdsprogram for Kommissionen for de kommende år, som tager hensyn til de begrænsede indsatsmuligheder, Fællesskabet råder over som følge af enten subsidiaritetsprincippet eller budgetmæssige begrænsninger. Programmet holder sig inden for rammerne af gældende traktater, og budgetmæssige prognoser. Det

indebærer således ikke overførsel af beføjelser eller nye budgetudgifter. Programmet skal gennemføres via Fællesskabets normale beslutningsproces ved hjælp af forslag og meddelelser eller nye metoder til forvaltning af eksisterende ordninger. Eftersom alle aktioner i energisektoren skal tilpasses stadigt ændrede vilkår ud fra en fælles opfattelse af problemerne og deres virkninger, skal arbejdsprogrammet imidlertid overvåges og tilpasses hvert andet år som en del af en energirapport, som sætter de forskellige fællesskabsinstitutioner i stand til at ajourføre opstillede målsætninger.

9. Hvidbogen udgør et overbevisende grundlag for Fællesskabets energipolitik og påpeger nogle begrænsninger for Fællesskabets indsats på området. Den metode, Kommissionen har fulgt under udarbejdelse af hvidbogen, er på ingen måde til hinder for aktioner, som måtte skulle gennemføres inden for rammerne af regeringskonferencen, som skal behandles i en rapport fra Kommissionen i 1996, således som det fremgår af erklæring nr. 1 til traktaten.

I. INDLEDNING

1.1 Baggrunden for en hvidbog om energipolitik

10. Energi er en central sektor i Det Europæiske Fællesskab, som i øjeblikket gennemgår en voksende integration, såvel politisk som økonomisk, og hvis geopolitiske ansvar bliver stadigt større. Selv om Fællesskabet i henhold til traktaterne allerede spiller en vigtig rolle på energiområdet, er Kommissionen på grundlag af de seneste erfaringer og tendenser på energiområdet nået frem til den konklusion, at en sund og sammenhængende fælles ramme er nødvendig for at kunne drage maksimal nytte af aktioner, på både fællesskabsplan og nationalt plan, og bidrage fuldt ud til andre politiske målsætninger.
11. En række faktorer med kraftige virkninger for energisektoren i Fællesskabet i fremtiden gør en sådan ramme nødvendig. For det første vil Fællesskabet på vej mod et integreret og mere konkurrencedygtigt energimarked have brug for øget solidaritet omkring energispørgsmål. Det er på fællesskabsplan, at der kan opnås en effektiv og afbalanceret metode til behandling af energipolitiske spørgsmål, f.eks. Fællesskabets eksterne rolle, energiområdets sociale og regionale aspekter, eller behovet for at sikre, at Fællesskabets energiforsyning til stadighed kan imødekommes til en rimelig pris, og at den er stabil og baseret på forskellige energikilder.
12. Energi er strategisk vigtig som råmateriale for industrien, især energiintensive industri-virksomheder, for livskvaliteten og for skabelsen af arbejdspladser. Under de nuværende økonomiske og samfundsmæssige vilkår er energiprisniveauet en positiv faktor i bestræbelserne for at nedbringe produktionsomkostninger og priser, og et vigtigt element på vejen mod økonomisk konvergens og økonomisk og monetær union. Den nuværende gunstige energisituation kan imidlertid ikke tages for givet, og der er behov for en ramme for at fastholde de gunstige vilkår. Energiforholdene og -politikken i medlemsstaterne er forskellige, og en brat ændring væk fra den nuværende gunstige situation vil sandsynligvis medføre forskellige reaktioner. En fælles energipolitisk ramme, hvor medlemsstaterne arbejder sammen om at nå de aftalte fælles målsætninger, vil gøre det muligt for Fællesskabet effektivt at afbøde de destabiliserende virkninger af ændringer i energipriserne.
13. Behovet for konsistens er særligt påtrængende for komplekse problemer som relationen mellem energi og miljøbeskyttelse, hvor der på alle niveauer indgås stadigt større forpligtelser - hos industrien, internationale organisationer og offentligheden - frem mod bæredygtig udvikling. Denne målsætning blev støttet af Fællesskabet i det femte handlingsprogram på miljøområdet "Mod en Bæredygtig Udvikling"⁽¹⁾. I betragtning af energiens betydning for den økonomiske udvikling er det et vigtigt mål for den fælles energipolitik at sikre, at foranstaltninger på energiområdet ikke strider mod, men fremmer en bæredygtig udvikling. Generelt bør bestræbelserne for at øge konkurrenceevnen og beskytte miljøet være komplementære, og ikke skabe nye spændinger, således som det fremgår af Kommissionens hvidbog om konkurrenceevne, vækst og beskæftigelse - udfordringer og veje frem mod det 21. århundrede⁽²⁾.
14. Behovet for konsistente metoder øges også af det ansvar, de nationale og regionale niveauer har for de energi- og miljømæssige valg. Under overholdelse af subsidiaritetsprincippet skal

⁽¹⁾ KOM(92)93, femte miljøhandlingsprogram, "Mod en Bæredygtig Udvikling"

⁽²⁾ Vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse - udfordringer og veje frem mod det 21. århundrede.

Fællesskabet og det nationale niveau sammen sikre, at ansvaret udøves sammenhængende og på basis af fælles målsætninger. Sidst men ikke mindst vil klare energimålsætninger, som er aftalt mellem Fællesskabets institutioner, fremme brugen af eksisterende instrumenter og således bidrage til, at disse målsætninger opfyldes.

15. I lyset af disse udfordringer og med fuld støtte fra Europa-Parlamentet og Rådet, og i nært samarbejde med de interesserede parter i energisektoren er der efter Kommissionens opfattelse et påtrængende behov for på ny at tage debatten op om den fælles energipolitiks fremtidige form og fremlægge en hvidbog med en strategi inden for en målrettet politisk ramme.

1.2 Debatten om grønbogen

16. Enerkipolitiske retningslinier baseret på den bredest mulige støtte har de bedste muligheder for succes. Derfor har Kommissionen i 1993 åbnet en bred debat mellem alle interesserede parter, som førte til, at Kommissionen den 11.1.1995 vedtog en grønbog⁽³⁾, som beskriver udfordringer og mulige løsninger for udviklingen af en fælles energipolitisk ramme.
17. Grønbogen har udløst mange forskellige reaktioner. Fra Fællesskabets institutioner er kommet dybtgående kommentarer til grønbogen og forslag til hovedretningslinier for Fællesskabets energipolitik i fremtiden og Fællesskabets rolle i denne proces. Rådet⁽⁴⁾ er generelt positiv over for behovet for at tilvejebringe nye energipolitisk retningslinier. Rådet ønsker, at det indre marked gennemføres hurtigt, og mener, at forsyningsikkerhed skal bygge på øget diversificering og fleksibilitet, rationel energianvendelse i alle sektorer og forskning og teknologisk udvikling, samt at energipolitik og miljøpolitik skal ansues ud fra en integreret synsvinkel.
18. Europa-Parlamentet⁽⁵⁾ går ind for liberalisering af energimarkederne, men understreger samtidigt behovet for sikre forsyninger, offentlige serviceydelser og miljøbeskyttelse. Parlamentet ønsker, at Fællesskabet skal føre en stærk diversificeringspolitik, og ser et behov for, at det også skal omfatte kerneenergi. Det ønsker af hensyn til miljøet, at Fællesskabet skal fastlægge et program med vægt på energieffektivitet, energibesparelser og vedvarende energikilder, som kan bidrage til at opfylde Fællesskabets internationale miljøforpligtelser.
19. Det Økonomiske og Sociale Udvalg⁽⁶⁾ og Det Regionale Udvalg⁽⁷⁾ lægger vægt på social og økonomisk samhørighed og politik til fremme af beskæftigelsen, som de mener bør veje tungt i udformningen af den fremtidige energipolitik. De vigtigste energiproducenter og industrielle forbrugere, en række fagforeninger og miljøsammenslutninger har bidraget væsentligt til debatten og i mange tilfælde givet skriftlige kommentarer⁽⁸⁾.

⁽³⁾ KOM(94)659, endl. udg. af 11.1.1995 - Grønbog forelagt af Kommissionen "Mod en energipolitik i Den Europæiske Union".

⁽⁴⁾ Rådets resolution nr. 7802/95 af 13.6.1995.

⁽⁵⁾ Europa-Parlamentet, rapport nr. A4-0212/95, og resolution af 10.10.1995.

⁽⁶⁾ ØSU 804/95 af 5.7.1995, udtalelse fra Det Økonomiske og Sociale Udvalg.

⁽⁷⁾ RU 241/95, udtalelse fra Regionaludvalget.

⁽⁸⁾ De indkomne bidrag er stillet til rådighed af Europa-Kommissionens tjenestegrene (DG XVII).

20. Selv om der ikke her skal foretages en gennemgang af hele debatten omkring grønbogen, skal nogle få centrale punkter fremhæves. Mange bidragydere tillægger Fællesskabets energidimension stor betydning og mener, at der er behov for fælles politiske retningslinier. Det erkendes, at Fællesskabet allerede har en række traktatfæstede beføjelser på energiområdet, og at en fælles energipolitisk dimension, som respekterer subsidiaritetsprincippet, på visse områder kan give en værditilvækst, navnlig inden for forskning og teknologisk udvikling (FTU), internationale relationer og miljøbeskyttelse. Alle deltagere hilste muligheden for dialog om de mange vigtige energispørgsmål i grønbogen velkommen.
21. Det kan konkluderes, at debatten om grønbogen påviste en lang række opfattelser vedrørende prioriteringen af grundlæggende målsætninger, den ønskede grad af indgriben på energimarkedet fra Fællesskabets side, og navnlig de instrumenter, der skal anvendes. Endvidere er det klart, at det ikke er muligt at imødekomme alle interesserede parter ønsker, men at der må træffes nogle valg. Generelt har debatten om grønbogen og de mange bidrag fra alle sider bidraget væsentligt til Kommissionens udarbejdelse af denne hvidbog, navnlig vedrørende de energipolitiske retningslinier og foranstaltninger, der skal gennemføres for at anvende dem i praksis.

II. DEN OVERORDNEDE RAMME

22. Ved fastlæggelsen af energipolitiske målsætninger er det nødvendigt at sætte dem ind i Fællesskabets økonomiske og politiske ramme. Hovedaktørerne inden for denne ramme er selvfølgelig virksomheder, der skal arbejde på et effektivt juridisk og fiskalt grundlag, der fremmer investeringer og innovation, og som er beskyttet mod unødigt offentlig og lovfæstet indgriben. Den overordnede ramme kan karakteriseres ved hjælp af fire nøglebegreber:

- den eksterne dimension - globalisering af markederne;
- øget bekymring for miljøet;
- den teknologiske udvikling;
- de fælles institutioners ansvarsområder.

2.1 Den eksterne dimension - globalisering af markederne

23. Den mest vedholdende tendens i verdensøkonomien i de sidste årtier har været globaliseringen af markederne. De regionale markeder, med deres særlige forbrugeradfærd og behov, får stadig mindre betydning. Der er mange drivkræfter bag globaliseringen, først og fremmest vidtrækkende ændringer inden for kommunikation, transport og teknologi. Tilsvarende har globaliseringen mange virkninger, først og fremmest øget konkurrence på verdensplan.
24. I takt med den øgede globalisering af Fællesskabets økonomi øges også globaliseringen af de energimarkeder som i øjeblikket er holdt uden for konkurrence. Energimarkedernes globale aspekter forstærkes af energipolitikens betydelige strategiske aspekter, navnlig med hensyn til sikkerhed for energiforsyningerne og betydelig international handel med energiprodukter, fordi ressourcerne ofte ligger i én region og markederne i en anden.
25. Tendensen mod globalisering af energisektoren er forstærket af den seneste politiske forandring, navnlig i lande i Central- og Østeuropa og Sammenslutningen af Uafhængige

Stater (SNG). På det økonomiske plan var undertegnelsen af WTO-aftalen et signal om en stærk forpligtelse fra de betydeligste økonomiske magter til handelspolitik præget af liberalisering og markedsorientering. Tilsvarende var undertegnelsen af det europæiske energicharter af stor betydning i kraft af forpligtelsen til at liberalisere handel og investeringer i energisektoren.

26. Ved udarbejdelsen af nye energipolitiske retningslinier skal der tages hensyn til denne globalisering. Bedre relationer til tredjelande og udviklingen af en international energidialog er centrale aspekter, så meget desto mere eftersom mange af disse handelspartnere ikke er politisk stabile. Endnu vigtigere er det dog at sikre, at europæisk industri, herunder energiindustrien, strukturelmæssigt og teknologisk er i stand til at møde den øgede konkurrence og drage fordel af de muligheder, globaliseringen indebærer. Den kraftige økonomiske vækst, der forventes i visse udviklingslande, og den endnu stærkere vækst i energiforbruget vil føre til dybtgående ændringer og nye muligheder. Fællesskabets energiindustri, hvis konkurrenceevne styrkes af integreringen af det fælles energimarked, burde være i stand til at drage fordel af disse nye vilkår.

2.2 Miljøspørgsmål

27. Energisektoren bør inddrages i miljøpolitikken, fordi aktioner på energiområdet i større eller mindre omfang indvirker på miljøet, hvad enten det er på lokalt, regionalt eller globalt plan. Sammen med overholdelse af en række internationale miljøaftaler, som Fællesskabet er part i, er integrationen af miljøspørgsmål blevet en af de centrale målsætninger i energipolitikken. En integreret energi/miljømæssig ramme bidrager til opnåelsen af bæredygtig udvikling.
28. På globalt plan giver stigningen i menneskeskabte emissioner af CO₂ og andre drivhusgasser anledning til bekymring på grund af deres potentiale for global opvarmning, der kan medføre uoprettelige klimaforandringer. Problemer med udslip, affald, støj, skade på rekreative miljøer og luftforurening fra lokale emissioner, til skade for miljøet og den offentlige sundhed, er både mere synlige og mere håndterbare end de globale miljøproblemer, og synes derfor at blive gjort til genstand for mere lokal opmærksomhed og mere effektiv indsats. Alle typer miljøproblemer, herunder problemer med mindre mærkbare virkninger som global opvarmning, skal angribes med voksende styrke for at finde acceptable løsninger. Det må heller ikke glemmes, at miljøproblemer er komplekse, og at man skal undgå, at aktioner, der løser et specifikt problem, blot forværrer eller skaber helt nye miljøproblemer og således ikke giver en nettogevinst for miljøet.
29. Stærk samordning og integrering er nødvendig for at møde disse miljømæssige udfordringer. Eksisterende foranstaltninger i energisektoren og alle energiforbrugende sektorer på regionalt og nationalt plan, på fællesskabsplan og internationalt plan, skal gennemføres ordentligt. Undersøgelser af komplementære faktorer mellem energi og miljø skal gennemføres inden for rammerne af bæredygtig udvikling. Især er der brug for tættere bånd mellem konkurrenceevne, jobskabelse og miljø. Liberaliseringen af energimarkederne i Fællesskabet øger imidlertid behovet for at sikre en høj grad af miljøbeskyttelse i overensstemmelse med Traktaten. Skabelsen af det indre energimarked kan blive en vigtig drivkraft i opnåelsen af miljømålsætninger og indsatsen for at løse miljøproblemerne.

2.3 Teknologi

30. Teknologi og især udvikling af ny teknologi vil få stor betydning for konkurrenceevnen og dermed for arbejdsmarkedet. Desuden bidrager teknologien til at opfylde andre energipolitiske mål, navnlig forsyningssikkerhed, gennem forbedret adgang til egne energiressourcer,

herunder vedvarende energi, gennem forbedring af brændstofforbrugets sammensætning og gennem større energieffektivitet og yderligere energibesparelser. Teknologien kan også give svar på nogle af de miljøproblemer, ikke alene Fællesskabet men også verden står over for. Den teknologiske udvikling er den væsentligste drivkraft, men en forsknings- og teknologisk udviklingsbase og mekanismer til formidling til markedet er afgørende. Virksomhederne råder ikke altid over midler eller vilje til at tage de risici, der er forbundet med at anvende avanceret teknologi. Offentlig støtte til FTU er derfor vigtig. I den forbindelse og i betragtning af de globale politiske vilkår, hvor FTU spiller en afgørende rolle, har Fællesskabet ikke råd til at forsømme sine egne forsknings- og udviklingsaktiviteter, som er vigtige for vedligeholdelsen og styrkelsen af den teknologiske base og i sidste ende virksomhederne. Fællesskabets teknologiske base, herunder både energiteknologi og grundlæggende teknologier, især avanceret informationsteknologi, er afgørende for industriens styrke og evne til at konkurrere og vokse og møde de miljømæssige krav, og således udvikle og implementere energipolitikken. Sådanne forhold skal indgå i energipolitikken.

2.4 Fællesskabsinstitutionernes forpligtelser

31. Det sidste vigtige punkt er fastlæggelse af de roller, Fællesskaberne, medlemsstaterne, regionerne og det lokale niveau skal spille. Det er allerede bestemt, at princippet om proportionalitet skal være fremherskende, og at regulering i lyset af den aktuelle tendens mod deregulering skal begrænses mest muligt og ikke foreslås gennemført, hvis markedet selv kan indføre de nødvendige ændringer. Disse generelle principper gælder på alle niveauer, herunder selvfølgelig fællesskabsniveauet. Nu, hvor Fællesskabet lægger stor vægt på at åbne markederne og fjerne national protektionisme, ville det være uklogt at foreslå interventionspolitik på fællesskabsplan.
32. Hvis alle energipolitiske målsætninger, især skabelsen af det indre marked, skal gennemføres, er der behov for en vis regulering for at styre markedskræfterne og opfylde aftalte lovfæstede målsætninger. Gennemførelsen af markedsbaseret politik har medført et stærkt politisk pres for at begrænse og fjerne unødvendig regulering, som kan betyde yderligere omkostninger og forringe industriens konkurrenceevne som helhed. Deregulering hviler på den antagelse, at markedsmekanismen på mange områder er det bedste værktøj til at maksimere den effektive anvendelse af ressourcerne. Kommissionen erkender, at forslag til lovgivning skal fremlægges på en konsistent og gennemsigtig måde, og at de foreslåede foranstaltninger skal være tilstrækkelige til at løse lige netop det specielle problem, og ikke gå længere. Det var de vigtigste henstillinger fra den uafhængige ekspertgruppe, Kommissionen nedsatte til med henblik på forbedring af konkurrenceevnen og beskæftigelsen at undersøge, hvorledes Fællesskabets og den nationale lovgivning kunne forenkles og reduceres⁽⁹⁾.
33. I energisektoren er omfanget af fællesskabet ikke særligt stort, men alligevel er der visse bestemmelser, som kan være forældede. Kommissionen har derfor for nyligt fremlagt en rapport om lovgivningen i oliesektoren og om energieffektivitet⁽¹⁰⁾. Herudover skal lovgivning på energiområdet stemme overens med retningslinjerne, som indebærer en cost-benefitanalyse af alle nye forslag til lovgivning og deres virkning på erhvervslivet i almindelighed.

⁽⁹⁾ KOM(95) 288, endl. udg., 21.6.1995 - Gruppen af uafhængige eksperter, om forenkling af administration og lovgivning.

⁽¹⁰⁾ KOM(95) 391 endl. udg., 26.7.1995 - Gennemgang af Fællesskabets lovgivning på energiområdet.

34. Inden for disse lovgivningsmæssige retningslinier har Fællesskabet en række klart definerede, traktatfæstede forpligtelser, som imidlertid skal udøves på grundlag af de tre traktaters forskellige regler og procedurer. Der bør dog på de andre energipolitiske områder ske en klargøring af opdelingen af ansvar mellem de forskellige niveauer. Kommissionen skal sikre fuld gennemførelse af disse forpligtelser, under overholdelse af subsidiaritetsprincippet, i overensstemmelse med Unionstraktatens artikel 3b⁽¹¹⁾. Fællesskabsaktioner skal rettes mod områder, hvor der kan opnås en reel værditilvækst, og hvor gældende national energipolitik skaber handelshindringer eller anden forvridning af markedet, som hindrer opfyldelse af de aftalte målsætninger.
35. Parallelt med integreringen af medlemsstaternes økonomi gennem det indre marked skal energipolitikken fremme en proces for samarbejde på fællesskabsplan om aftalte målsætninger. Denne proces skal tage udgangspunkt i eksisterende national politik, ikke for at påtvinge harmonisering af brændselsforbrugets sammensætning, men for at sikre, at udviklingen ikke skader det indre markeds funktion. For at gøre processen effektiv skal der fastlægges både målsætninger og fælles strategi for, hvorledes de skal nås. Også øget samråd og samarbejde og en fælles analyse af energisituationen er nødvendig for at sikre, at de forskellige nationale politikker ikke undergraver fælles mål.

III. AKTUELLE TENDENSER OG MULIG UDVIKLING PÅ ENERGIOMRÅDET I FREMTIDEN

36. Beslutningstagning og fastlæggelse af retningslinier på energiområdet bør ske efter en fælles analyse af energisituationen og fremtidige tendenser. Samtidigt med hvidbogen blev der således udviklet en sådan analyse sammen nationale myndigheder, industrien og akademiske eksperter. Analysen nedenfor bygger på den antagelse, at energipolitikken udformes i et mere integreret Fællesskab, som har kunnet forbedre miljøkvaliteten og øge den økonomiske vækst på grundlag af øget internationalt samarbejde og konsensus.

3.1 Nye tendenser på energiområdet

37. De omfattende undersøgelser⁽¹²⁾ Kommissionen har gennemført, viser en række mulige fremtidige udviklinger på energiområdet. Nogle af nøglebudskaberne, som kan påvirke Fællesskabets politik, er følgende:

- Europas afhængighed af importeret energi vil forøges betydeligt;
- gas vil konkurrere med olie som den førende komponent i brændselsforbruget;
- europæiske forbrugere vil i stigende omfang blive afhængige af energiforsyninger "fra nettet";
- der er betydelig fleksibilitet i den endelige udformning af brændsels-sammensætningen i fremtiden. Afgørende faktorer vil være den vægt, klimaændringerne tillægges,

⁽¹¹⁾

SEK(92) 1990, 27.10.1992 - Subsidiaritetsprincippet.

⁽¹²⁾

European Energy to 2020: A Scenario Approach, udgivet af Europa-Kommissionen, 1995/6.

virkninger af teknologi og liberaliseringen af markederne, og endelig det forhold at nogle vedvarende energikilder ligger på grænsen af økonomisk levedygtighed.

3.2 De globale aspekter

38. Udviklingen på energiområdet i Fællesskabet påvirkes i stigende grad af, hvad der sker i andre dele af verden. Verdens energiforbrug vokser fortsat med gennemsnitligt 2% om året, det dobbelte af væksten i Fællesskabet, men med stigninger på 6% eller mere om året i nogle udviklingslande. I absolutte tal er stigningen dog stadig større i de udviklede lande. Stigningen i energiforbruget uden for OECD medfører store forandringer af energimarkederne i Sydøstasien og muligvis overalt i verden, og betydelige ændringer i det traditionelle mønster af energistrømme fra energiekporterende lande.

3.3 Verdens energiforsyning og -efterspørgsel

39. På verdensplan forventes energiforbruget at vokse fra de nuværende 8,5 milliarder tons olieækvivalenter (btoe) til 13 btoe inden år 2020. Uanset den samlede vækst i efterspørgslen vil den fysiske forekomst af energi sandsynligvis ikke i en overskuelig fremtid udgøre nogen begrænsning. Tidligere tiders bekymring for oliereserverne er mildnet af hastigheden af den teknologisk udvikling inden for efterforskning og produktion. Det forventes derfor, at olie og dermed al energiforsyning stadig vil være til at betale, selv om priserne ind imellem kan være svingende. Meget af verdens reserver af fast brændstof kan bringes på markedet med betydeligt lavere omkostninger end andre vigtige primære energikilder, og kul kan på grund af de iboende prismæssige fordele forventes at bevare sin andel af den globale energiforsyning. Gas vil være det hurtigst voksende brændstof på mellemlangt sigt. I de udviklede lande vil gassens miljømæssige fordele kombineret med lavere kapitalomkostninger under anvendelsen gøre gas til det foretrukne brændstof inden for andre sektorer end transport, især elfremstilling. Kerneenergiens fremtidige andel af verdens primære energi afhænger af nationale beslutninger, der stadig ikke er truffet. I Asien forventes det dog, at anvendelsen af kernekraft vil øges betydeligt.

3.4 Fællesskabets energiforsyning og -efterspørgsel

40. Sammenlignet med visse andre regioner vil der i Fællesskabet ske en stadig vækst i efterspørgslen efter energi, idet bruttoforbruget vil stige med lidt under 1% om året. Efterspørgslen i industrisektoren vil stabiliseres på de nuværende niveauer, mens den i service- og boligsektorerne vil falde en smule. Væksten i transporten vil fortsætte, og energiforbruget vil derfor stige, selv om energieffektiviteten i motorkøretøjer bliver bedre.
41. På efterspørgselssiden vil de største stigninger ske i gasforbruget. Efterspørgslen vil mindst fordobles, hovedsageligt til elproduktion. Elproduktion i gasfyrede anlæg kan udgøre næsten halvdelen af den samlede termiske kapacitet, det meste i de såkaldte combined-cycle anlæg. Til gengæld forventes det, at markedsandelen for kul og kernekraft falder. Der vil ske en vis decentralisering inden for elproduktionen, og de marginale omkostninger til elfremstilling forventes at mindske i forhold til det nuværende niveau. For at kunne imødekomme kraftværkernes behov skal der ske en fordobling af kapaciteten for gasledninger og LNG (flydende gas). Der forventes en mindre stigning i efterspørgslen efter svære olieprodukter, idet mulighederne for vækst er begrænset til transportsektoren.
42. Med hensyn til markedsandele er der i Europa en tendens til, at el og gas vinder frem. Varme fra decentrale kraftværker og værker baseret på vedvarende energikilder, især biomasse, biobrændsler og vindenergi, kan vinde betydelige markedsandele på bekostning af olie, som dog fortsat vil have den største overordnede markedsandel på ca. 42%. Fast

brændstof vil fortsat have en betydelig andel af det termiske elmarked og vil nok ligge over 1/3 af markedet i år 2020. Elfremstilling med vedvarende energikilder og affald vil vokse betydeligt.

3.5 Miljø og teknologi

43. En betydelig andel af den nye teknologiske udvikling vil ske af hensyn til miljøet. Vedvarende energi forventes at øges betydeligt frem til år 2020. Energiintensiteten vil fortsat falde i takt med, at nye investeringer i energieffektiv teknologi og andre metoder til styring af efterspørgslen vinder frem. På forsyningssiden vil forbedringerne af energieffektiviteten især ske inden for elfremstilling, mens forbedret efterforsknings- og produktionsteknologi fortsat vil frigøre "nye" olie- og gasreserver.
44. Hvis der ikke sættes ind med kraftige politiske virkemidler, vil energiforbruget medføre, at CO₂-udledningerne i Fællesskabet stiger betydeligt over 1990-niveauet i løbet af de næste 25 år. Alle erhvervssektorer vil fortsat udlede betydelige mængder af CO₂. Typisk udleder service- og boligsektoren 22%, industrien 18%, transportsektoren 28% og elsektoren 32%. Disse tendenser for CO₂-udledningerne strider mod Fællesskabets internationale forpligtelser. Der skal til elfremstilling ske en kraftig ændring af forbruget til fordel for ikke-fossile brændstoffer, især kernekraft og vedvarende energi, for at opnå væsentlige ændringer af CO₂-udledningerne fra elsektoren. En sådan omlægning kan reducere CO₂-udledningerne med 1/3 i forhold til 1990-niveauerne, så elfremstillingens andel af CO₂-udledningerne falder til 22%.

3.6 Egen produktion og afhængighed af importeret energi

45. Fællesskabets energiproduktion synes at falde, måske med 1/5 frem til år 2020. Selv om processen kan forsinkes betydeligt gennem teknologiske fremskridt, vil kombinationen af stigende energiefterspørgsel og et senere fald i den lokale energiproduktion øge afhængigheden af tredjelande. Afhængigheden af importeret energi, som i øjeblikket ligger på ca. halvdelen af bruttoforbruget, kan stige til 3/4 i år 2020. Afhængigheden af importeret naturgas stiger mest som følge af den voldsomme vækst i efterspørgslen. En betydelig andel af Fællesskabets gasimport vil komme fra Norge, medlem af EØS. Afhængigheden af kulimport kan også stige på grund af faldende indenlandsk produktion. Fællesskabet er allerede nu i vidt omfang afhængig af importeret olie.

IV. RETNINGSLINIER FOR GENNEMFØRELSE AF ENERGIPOLITIKKEN

4.1 Indledning

46. Energipolitikken vil, som alle Fællesskabets aktioner, i sidste ende blive bedømt på, i hvilket omfang den bidrager til traktaternes hovedmålsætninger, især integrering af markedet, bæredygtig økonomisk vækst, skabelse af arbejdspladser, og velstand for borgerne. Følgende målsætninger:

- samlet konkurrenceevne;
- sikre energiforsyninger;
- miljøbeskyttelse

anses for at være mest relevante for energisektoren. Det er vanskeligt at forestille sig nogle energiforanstaltninger, som ikke har en vis virkning på mindst to og ofte tre af målsætningerne, men virkningerne kan være modstridende. Energipolitikken skal så vidt muligt forene alle målsætninger, og samtidigt være konsistent. Fællesskabet har i sit hidtidige arbejde allerede skabt et sundt grundlag, idet mange af aktionerne i energisektoren stemmer overens med de tre målsætninger. I fremtiden skal bevaringen og om muligt styrkelsen af den langsigtede konsistens i Fællesskabets indsats på energiområdet prioriteres højt.

47. Somme tider må der imidlertid træffes et valg med hensyn til den relative vægt, der skal tillægges de forskellige politiske prioriteringer. Selv om der i den nuværende situation ikke er behov for øjeblikkelig handling for at sikre de fysiske energileverancer, må Fællesskabet på grund af voksende afhængighed og risikoen for konjunkturudsving som følge af højere energipriser til stadighed være årvågen og forfølge de centrale energimålsætninger i et langsigtet perspektiv. Tidligere var energipolitikken i Europa baseret på eet brændstof, først kul og senere olie. Erfaringerne viser, at afhængighed af olie i krisesituationer kan give alvorlige problemer. Fællesskabet er nu langt bedre stillet, fordi diversificeringen er stor, men denne situation kan godt ændres med den voksende anvendelse af importeret brændstof. Fællesskabet har på langt sigt mulighed for at forbedre situationen ved hjælp af kernekraft og teknologiske fremskridt inden for udviklingen af vedvarende energikilder og ren fast brændselsteknologi, som yderligere kan øge diversificeringen.
48. Konkurrenceevnen og beskyttelsen af miljøet i Fællesskabet fremmes bedst, hvis de to målsætninger anskues fra et komplementært synspunkt. Efterhånden som energisektoren udsættes for større konkurrence gennem yderligere markedsintegration, kan den bidrage betydeligt til den samlede konkurrenceevne i Fællesskabet. Med de nuværende økonomiske vilkår i Fællesskabet og udfordringerne på verdensmarkedet er dette mål særdeles vigtigt. I fremstående økonomier er der stor efterspørgsel efter offentlige goder som miljøbeskyttelse, og hvis der føres en passende politik, fører det til udvikling af energiteknologi, som i almindelighed er langt mindre skadelig for miljøet end konventionel teknologi. I den sammenhæng bør miljømålsætningerne nås gennem foranstaltninger, der ikke indvirker på industriens konkurrenceevne, og man bør derfor foretrække integreret energi- og miljøteknologi. På længere sigt kan den optimale løsning, hvor de fulde omkostninger og benefit indregnes, udvikles inden for en fælles ramme og i samarbejde med andre industrialiserede lande.
49. Selv om de tre målsætninger i afsnit 46 er af største vigtighed, er der andre forhold, især social og økonomisk samhørighed, der ikke må overses. I et mere konkurrencepræget marked må denne sociale rolle ikke undergraves, eftersom energi er så afgørende for livskvaliteten og for skabelsen af arbejdspladser. Et yderligere mål for Fællesskabet er at fremme solidaritet og samhørighed mellem regionerne. Dette mål forfølges gennem en række foranstaltninger, der skal lukke det økonomiske svælg mellem rige og fattige regioner. Fællesskabets energipolitik kan bidrage væsentligt til denne målsætning ved på forsyningsiden at udvikle energiinfrastrukturer, der letter adgangen til energiprodukter i afsides og mindre udviklede regioner af Fællesskabet, navnlig regioner i randområder, og ved så vidt muligt at hjælpe disse regioner med at øge deres produktionskapacitet på energiområdet. Samtidigt skal Fællesskabet opmuntre energiforbrugerne til gennem de lokale myndigheder at påtage sig en mere aktiv rolle.
50. For at kunne nå de energimålsætninger, der er indeholdt i denne hvidbog, skal de energipolitiske retningslinier bygge på alle Fællesskabets nuværende beføjelser. Unions-traktaten hjemler aktioner på energiområdet, selv om Traktaten ikke udtrykkeligt anerkender legitimiten af et særligt ansvar på energiområdet, med undtagelse af henvisningerne til ener-

giområdet i art. 3 og 129b. På den anden side er der både i Kul- og Stål- og EURATOM-traktaterne hjemmel til særlige energipolitiske aktioner.

4.2 Integrering af markedet

4.2.1 *Udgangspunktet*

51. Tilvejebringelsen af en generel politisk ramme for, at Fællesskabets indre energimarked kan fungere uhindret, kan være et stabilt og langsigtet signal til alle aktører på markedet omkring deres investeringer. Sådanne rammevilkår skal opstilles under hensyntagen til forskellige markedsstrukturer og forsynings- og efterspørgselssituationen i medlemsstaterne, for dermed at sikre mere kompatible nationale forhold, der skal sikre markedets uhindrede funktion.

4.2.2 *Det indre energimarked*

52. Den vigtigste målsætning er at liberalisere det indre marked for el og naturgas. Opnåelsen af denne målsætning er afgørende for udviklingen af generelle energipolitiske retningslinier, der skal fremme det indre markeds funktion. Fælles målsætninger for energiforsyningerne og fremme af ny og mere effektiv teknologi på markedet, samt støtte hertil gennem finansielle instrumenter, er kun berettiget, hvis resultaterne af Fællesskabets indsats er til gavn for et stort antal europæiske forbrugere, fordi det europæiske marked fungerer mere effektivt. Når der engang er tilvejebragt en passende lovgivningsmæssige ramme for liberaliseringen, vil Fællesskabet kunne sætte kraftigere ind for at sikre, at forpligtelserne opfyldes i overensstemmelse med traktaterne.
53. Traktaterne og særlovgivning fastlægger en række forpligtelser vedrørende fri etableringsret, fri bevægelighed for varer, markedets gennemsigtighed og krav til energieffektivitet. Alle disse forpligtelser skal opfyldes, og Kommissionen skal sikre, at de opfyldes, og skal fremme gennemsigtigheden. Der skal fortsat gennemføres og udvikles flere aktioner, især:
- gennemførelse af Traktaten og det indre markeds effektive funktion;
 - gennemførelsen af fællesskabsretten skal fortsat gøres gennemsigtig i de årlige rapporter for det indre marked;
 - Kommissionen vil offentliggøre alle nationale gennemførelsesforanstaltninger, for at fremme anvendelse af fællesskabsretten;
 - kodificerings-, konsoliderings og revisionsarbejdet, som blev igangsat i 1995 med Forordning 1056/72 og andre retsakter på energiområdet, skal fortsættes parallelt med revalueringen af gældende lov.
54. Parallelt med disse forskaltninger skal energiprodukter opfylde kvalitets- og sikkerhedskrav. Selv om mange af de problemer, der opstår på grund af forskelle i national lovgivning og anvendelse af forskellige normer, allerede er kortlagt af Kommissionen i tæt samarbejde med industrien og offentlige myndigheder, tilbagestår en række problemer. Med henblik på at identificere de resterende hindringer, vil Kommissionen i samråd med industrien identificere behovet for yderligere standarder. Når dette er gjort, skal det sikres, at de europæiske standardiseringsorganisationer (CEN/CENELEC) på grundlag af et præcist mandat fra Kommissionen hurtigt udarbejder passende standarder.

55. Tekniske bestemmelser er velegnede instrumenter til fremme af energieffektiviteten. Medlemsstaterne har med henblik på at fremme nationale foranstaltninger for energieffektivitet vedtaget nationale tekniske regler, som inden gennemførelse af princippet om gensidig godkendelse har indvirket negativt på varenes frie bevægelighed. Fællesskabet har i medfør af artikel 7a ansvar for at imødegå disse problemer. Fællesskabet vil i forbindelse med udarbejdelse af sine forslag også skulle tage hensyn til behovet for at fremme innovation. Kommissionen vil i 1996 fremsætte forslag, der skal sikre, at energieffektivitet bliver et væsentlig krav i forbindelse med ny og eksisterende harmoniseringsdirektiver om energiforbrugende apparater, som grundlag for mandater til de europæiske standardiseringsorganer⁽¹³⁾. Hermed skulle man kunne forene rimelige effektivitetsmålsætninger og forebyggelse af handelshindringer med den for industriel innovation så nødvendige fleksibilitet.

56. Med henblik på at identificere områder, hvor der er behov for yderligere standardisering, og øge konsistensen i de europæiske standardiseringsorganers arbejde på energiområdet, vil Kommissionen foreslå de europæiske standardiseringsorganer, at der nedsættes en energiarbejdsgruppe, som skal vurdere de europæiske standards bidrag især til fremme af energieffektivitet, vedvarende energi og energitransport.

4.2.3 Lige vilkår

57. Hvis de økonomiske aktører skal have fuld tillid til det indre energimarked og til håndhævelse af markedsprincipperne, er gennemsigtighed og konsistens afgørende i gennemførelsen af traktaternes konkurrencebestemmelser. Kommissionen råder over retningslinier for statsstøtte til miljøformål, som også dækker statsstøtte til energieffektivitet og vedvarende energi. I henhold til disse retningslinier kan der fastlægges mere favorable vilkår for vedvarende energikilder. Under revisionen af de gældende retningslinier vil Kommissionen overveje, om der er behov for tilpasninger for vedvarende energikilder og deres bidrag til energipolitiske målsætninger.

58. Hvor der er givet tilladelse til særlige støtteordninger, f.eks. statsstøtte i kulsektoren i en række medlemsstater (beslutning 3692/93/EKSF), er det vigtigt, at den fælles målsætning om gradvis reduktion af og gennemsigtighed for sådan støtte nås. For så vidt angår kul, skal det sikres, at omkostningerne til kulproduktion i Fællesskabet mindskes på mellemlangt sigt, under hensyntagen til kulpriserne på de internationale markeder, for dermed at sætte kulindustrien i stand til fortsat at arbejde hen mod økonomisk levedygtighed.

59. På det internationale energimarked skal konkurrencereglerne overholdes. Undtagelser fra denne generelle regel skal behandles restriktivt for at undgå unødvendig konkurrenceforvridning. I energisektoren, hvor virksomheder er blevet pålagt offentlige serviceforpligtelser til sikring af forbrugernes interesser, er det særligt vigtigt at sikre fuld gennemsigtighed. Med forbehold af resultaterne af igangværende forhandlinger om det indre marked for el og gas skal det i fremtiden overvejes, om der er behov for generelle kriterier for vurdering af sager, hvor gennemførelse af Traktatens konkurrenceregler hindrer sådanne offentlige serviceforpligtelser i at blive overholdt, for dermed at støtte gennemførelsen af Traktatens bestemmelser på en sammenhængende og forudsigelig måde.

60. Analysen af den fremtidige udvikling af efterspørgsel og udbud har vist, at al energi, fossil såvel som ikke-fossil, herunder kernekraft, skal tages i anvendelse for at dække

⁽¹³⁾

KOM(95) 412, Standardisering i Fællesskabets politik.

Fællesskabets stigende energiforbrug. Alle energiformer bør derfor have en rimelig chance for at konkurrere på markedet. Energipriserne, især elpriserne, må ikke bruges som parafiskalt værktøj, der skal støtte særlige energiformer, fordi det vil forvride konkurrencen, medmindre de afspejler udefra kommende faktorer. Det kan dog til en begyndelse være nødvendigt at støtte visse energiformer, f.eks. vedvarende energi, gennem særprogrammer eller subsidier, for at sikre dem en plads på markedet. Støtten skal gives således, at den skader konkurrencen mindst muligt, og i den forbindelse skal muligheden for yderligere udvikling af politikken på området overvejes.

61. Punktafgifterne på mineralolie, som er en væsentlig statslig indtægtskilde, er forskellige fra medlemsstat til medlemsstat. Der er ikke på fællesskabsplan indført sammenlignelige punktafgifter for andre energiprodukter, og Kommissionen vil analysere, om der er behov for at udvide afgifterne på mineralolie til konkurrerende energiprodukter. Dette spørgsmål skal analyseres omhyggeligt, fordi de forskellige energiformer ikke følger samme prisfilosofi (kostpris vs. markedsværdi), og fordi brændstof til samme formål undertiden behandles forskelligt. Det skal bemærkes, at visse medlemsstater på eget initiativ og i overensstemmelse med gældende fællesskabslovgivning har indført afgifter på konkurrerende produkter som naturgas og kul.
62. Der er indført en revisionsmekanisme, hvormed man kan justere gældende mindstesatser for punktafgifter på olie, med henblik på at forbedre det indre markeds funktion. Forskellen mellem mindstesatser og faktiske satser fastlagt af regeringerne er imidlertid nu så stor, især for motorbrændstof, at eventuelle tilpasninger af mindstesatserne med henblik på at påvirke markedet og forbedre konvergens for punktafgifter skal være af betydeligt omfang. I forbindelse med overvejelser om skattestrukturen for energiprodukter bør man overveje at fjerne forvridninger som resultat af manglende tilnærmelse af medlemsstaternes effektive satser, især for motorbrændstof. I boligsektoren er fyringsolie normalt pålagt en punktafgift, som ikke altid gælder for alternative brændstoffer.
63. Et åbent konkurrenceorienteret marked, hvor brændstofferne kan substitueres, bør være præget af konkurrencedygtig og gennemsigtig prisfastsættelse. Forholdene er dog ikke altid ideelle, og det kan være nødvendigt at give en hjælpende hånd for at sikre prisgennemsigtighed uden at afsløre fortrolige oplysninger. De forskellige instrumenter, Fællesskabet råder over til at sikre, at de fleste brændstofpriser rapporteres på en gennemsigtig måde og giver et referencepunkt for brugere og producenter af energi i Fællesskabet, skal udvikles yderligere, så de også omfatter gennemsigtighed for afgifter.

4.2.4 *Overvågning af det indre energimarked*

64. Mindre indgriben i energimarkedet kan kun opnås, hvis man ved hjælp af et effektivt overvågningsredskab kan analysere og forstå udviklingen på markedet og forhindre, at strukturelle og tekniske forandringer strider mod de energipolitiske målsætninger.
65. Liberaliseringen af markederne for el og gas vil igangsætte en ændring af strukturerne. Fællesskabets lovgivning, som i kraft af subsidiaritetsprincippet giver forskellige muligheder for tilrettelæggelse af markederne i medlemsstaterne, skal måske revideres for at sikre et godt resultat. Overvågningsværktøjer skal derfor udformes således, at de omfatter følgende opgaver:
 - sikring af det indre markeds effektive funktion;
 - kontrol med, at forskellig adgang til nettene fører til sammenlignelige markedsvilkår og adgang til markederne i medlemsstaterne;

- kontrol med, at planlagte procedurer for ny produktionskapacitet sikrer den frie etableringsret, navnlig for uafhængige elproducenter;
- sikring af, at erhvervsvilkårene giver rimelige konkurrencebetingelser for uafhængige elproducenter;
- igangsætning, inden for Kommissionens rammer, af samarbejde om forbundne systemer mellem nationale regeludstedende myndigheder, både i gas- og elsektoren. Systemet kan senere udvides til også at omfatte pan-europæiske net;
- kontrol med, at planlagte procedurer for regeludstedelse og forligsprocedurer er effektive nok til at løse konflikter og sikre rimelig konkurrence og passende transitafgifter;
- undersøgelse af de sociale og økonomiske virkninger af nye markedsregler og øget konkurrence.

På grundlag af sådanne overvågningsaktiviteter er det muligt at identificere eventuelle behov for yderligere harmonisering.

66. Fællesskabet har allerede i kraft af traktaterne og gældende foranstaltninger til sikring af gennemsigtigheden af investeringer, priser, import og eksport, rådighed over en lang række instrumenter, som i øjeblikket anses for utilfredsstillende, fordi den administrative byrde ikke modsvares af driftsmæssige fordele. Først og fremmest fordi oplysningerne indsendes så sent og derfor offentliggøres med stor forsinkelse, og for det andet fordi oplysningerne behandles i forbindelse med de enkelte instrumenter og ikke centralt, så der kan tages hensyn til de faktiske forhold på det indre marked, med mange forskellige brændstoffer, der kan erstatte hinanden. Disse instrumenter kan gøres mere effektive og give politikerne et instrument, der dækker hele energimarkedet.
67. Kommissionen vil sammen med medlemsstaterne og de berørte industrisektorer undersøge alle instrumenterne under et for at sikre deres konsistens og brugbarhed. Efter undersøgelsen vil Kommissionen fremsætte forslag om de nødvendige tilpasninger og om nødvendigt om nye instrumenter, der skal give de nationale myndigheder et informationsnet til hurtig behandling af data, oprettelse af en databank, og sikring af hurtig offentliggørelse af de rapporter, som ifølge gældende retsakter skal offentliggøres. Afhængigt af resultaterne af denne undersøgelse kan IDA-programmet (Interchange of Data between Administrations) udvides med et program vedrørende et informationsnet.

4.2.5 *Skabelse af gunstigt investeringsklima*

68. I betragtning af omfanget af investeringer på energiområdet og virksomhedernes rolle, vil Fællesskabets hovedopgave være at sikre, at politiske initiativer i energisektoren og andre sektorer er så neutrale som muligt med hensyn til deres virkninger på energimarkedet og dermed for planer om investeringer. Kommissionen vil anvende og udvikle egnede værktøjer, især vurdering af virkningerne på energiområdet, med henblik på at vurdere regulerende foranstaltninger på de miljømæssige, sociale og skattemæssige områder. Skabelsen af et rådgivende organ på energiområdet kunne bidrage til at gøre analysen mere gennemsigtig og konstruktiv. Som en særlig opgave skal det sikres, at man i procedurene for indkøb til infrastrukturprojekter overholder centrale kriterier for gennemsigtighed og objektivitet. En anden særlig vigtig opgave består i at fjerne forvriddninger i skattesystemet, som er til ugunst for investeringer i energisektoren, for så vidt som det er konsistent med Fællesskabets hovedmålsætning for harmonisering af indirekte skatter, dvs. det indre

markeds funktion og medlemsstaternes skatteindtægter. Der skal også tages hensyn til andre energipolitiske målsætninger, især forsyningssikkerhed og miljømålsætninger. For at kunne analysere tendenser og fjerne eventuelle hindringer vil der være et stadigt behov for gennemsigthed omkring udviklingen inden for Fællesskabets energiproduktion og transmissionskapacitet.

69. I betragtning af omfanget af finansiel intervention fra Fællesskabets side, som EIB-lån, FTU-midler, struktur og samhørighedsfondene og EKSF-lån, skal Kommissionen i energisektoren sikre for det første, at investeringerne ikke strider mod integreringen af markedet og grænseoverskridende konkurrence, og for det andet, at de svarer til de energipolitiske målsætninger, navnlig om diversificering og miljøbeskyttelse. På fællesskabsplan skal der ved meddelelse af tilladelse til særlige investeringer tages hensyn til energispørgsmål udarbejdes klare retningslinier, under hensyn til reglerne i hver af de finansielle instrumenter, på linie med strukturfondene. Målsætningerne for miljøet, som er indeholdt i Samhørighedsfonden, kan ligeledes bidrage til energimålsætninger som energieffektivitet, vedvarende energikilder, kombineret kraft/varme og fremme af ren teknologi for kul. Med hensyn til store infrastrukturprojekter på energiområdet, som indebærer en fælles dimension, vil realiseringen af det indre energimarked frembyde en solid basis for rationelle investeringsbeslutninger og nye foranstaltninger til fremme af udviklingen af energinet på europæisk plan.
70. Uden Fællesskabets indsats som katalysator og drivkraft for nettene, vil hindringerne for realiseringen af grænseoverskridende infrastrukturer (net og dertil knyttede projekter som oplagring) og de finansielle begrænsninger i mindre udviklede regioner imidlertid bevirke, at der kun langsomt sker fremskridt. Der er allerede udarbejdet forslag til retningslinier, som skal identificere målsætninger og prioriteringer, forslag til projekter af fælles interesse for en beslutning, som skal give administrativ og teknisk støtte og skabe de rette betingelser for igangsætning af nye netværksprojekter, og forslag vedrørende regulering af Fællesskabets finansielle deltagelse. Efter vedtagelsen af disse forslag i 1995 kan der gennemføres allerede udpegede projekter af fælles interesse. Selv om nogle af nettene vil åbne nye markeder, især i gassektoren, og således bidrage væsentligt til social og økonomisk samhørighed og forsyningssikkerhed, er hovedmålet at styrke det indre marked. I den forbindelse vil det være en central opgave for Kommissionen at fjerne flaskehalse såsom udviklede godkendelsesprocedurer, og udarbejde retningslinier, som skal fremme oprettelsen af energinet.
71. De øgede muligheder for handel, som disse nye forbindelser giver, vil styrke forsyningssikkerheden overalt i Fællesskabet. I betragtning af Fællesskabets voksende afhængighed af energi fra tredjelande, især gas, skal der træffes fælles foranstaltninger for at sikre, at de transeuropæiske net kan udvikles og gøres levedygtige ud over Fællesskabets grænser, til visse af de største leverandører af energi. Gennem eksisterende samarbejdsmekanismer, især med partnere i Øst- og Centraleuropa, SNG, Mellemøsten og tredjelande i den sydlige del af middelhavsområdet, skal der udarbejdes retningslinier for udvidelse af net på pan-europæisk plan, som har interesse for Fællesskabet. Traktaten om energicharteret skal danne den juridiske ramme for driften af disse net.
72. Inden for olieraffinaderisektoren har der i de seneste år været en tendens til overkapacitet, som truer med at undergrave sektorens levedygtighed og langsigtede investeringer. Hvis raffinaderierne indskrænkede deres virksomhed som reaktion på denne situation, vil der i krisesituationer være en fare for mangel på visse olieprodukter. Fællesskabet bør holde øje med denne situation og så vidt muligt sikre, at reglerne for denne sektor ikke yderligere svækker dens konkurrenceevne. Fællesskabet skal på grundlag af sine beføjelser inden for handel og konkurrence tage skridt til at hindre urimelig konkurrence.

4.3 Styring af afhængigheden af energi fra tredjelande

73. Fællesskabets voksende energiafhængighed bør på grund af de politiske risici i visse leverandørlande og voksende energiforbrug på verdensplan give anledning til bekymring. Selv om alle aspekter af forsyningssikkerheden, både fysiske og økonomiske, til stadighed skal vurderes, er der imidlertid i øjeblikket ikke grund til nye kriseforanstaltninger. På den anden side er der behov for at styrke foranstaltninger til sikring af forsyningerne gennem effektive politiske justeringer af markedsreguleringen, gennem fremme af diversificeringen af brændstoffer, gennem fremme af energieffektivitet og vedvarende energi, og gennem omhyggelig overvågning af energisituationen.

4.3.1 *Sikre energiforsyninger*

4.3.1.1 *Foranstaltninger til imødegåelse af oliekriser*

74. En vigtig energipolitisk målsætning består i at sikre stabile forsyninger. På længere sigt er der behov for foranstaltninger til at sikre pålidelige og billige forsyninger af alle brændstoffer, på kortere sigt skal der tilvejebringes instrumenter til at imødegå pludselige afbrydelser af forsyningerne. De nuværende fælles oliekriseforanstaltninger, der kom i stand, da markedet var domineret af olie, er stadig af afgørende vigtighed, og Kommissionen understreger påny betydningen af disse kriseforanstaltninger. Selv om den øgede diversificering af brændstofferne har begrænset virkningerne af afbrydelser af olieforsyningerne, er der stadig nogle sektorer, f.eks. transportsektoren, som er afhængige først og fremmest af olie. I betragtning af forbindelsen mellem oliepriser og priser for andre brændstoffer vil virkningerne af en oliekrise ydermere hurtigt spredes til andre energisektorer.
75. Fællesskabet har siden slutningen af 1960'erne udviklet kriseforanstaltninger og instrumenter for samarbejde mellem medlemsstaterne, som ligger under Kommissionens ansvarsområde. Disse foranstaltninger, der nu har eksisteret i næsten 25 år, skal tilpasses til den nuværende situation på oliemarkedet og til de faktiske forhold på Fællesskabets indre grænseløse marked. Under revisionen af gældende retsakter på området skal Fællesskabets bestræbe sig på at opnå konsistens med regler og forpligtelser i Det Internationale Energiagentur og fremme Fællesskabets overholdelse heraf. Inden for rammerne af den voksende solidaritet i Fællesskabet skal de tilpassede foranstaltninger sikre lige behandling af alle forbrugere.
76. Målet er at sikre passende fælles koordinering i krisesituationer, lavere omkostningerne ved sikkerhedsforanstaltninger, samt effektiv forvaltning af energilagrene. To faser kan blive nødvendige: for det første ajourføring af lagerkravene, og dernæst samordning af foranstaltninger til styring af lagrene, som sikrer foreneligheden med det indre marked.

4.3.1.2 *Forsyningssituationen for andre brændstoffer*

77. Øget anvendelse af gas og stigende afhængighed af import som følge af faldende produktion i EF lå til grund for Kommissionens Meddelelse om gasforsyning og udsigter i EF⁽¹⁴⁾, som en første evaluering af værditilvæksten for Fællesskabet som resultat af indsatsen for at sikre forsyningssikkerhed for gas. På grundlag af Meddelelsen agter Kommissionen at indlede samarbejde om en analyse af udviklingen af den nuværende og fremtidige situation i gassektoren. Fællesskabet bør også være parat til at sætte ind over for forsyningsproblemer.

⁽¹⁴⁾

KOM(94)478 - Gasforsyning og udsigter i EF

Spørgsmålet om tilgængeligheden af nøjagtige oplysninger om gassektoren bør indgå i gennemgangen af eksisterende instrumenter for gennemsigthed og informationsudveksling.

78. Regelmæssige forsyninger af fast brændstof til elsektoren er nødvendig for at sikre en passende sammensætning af brændstof til elfremstilling. Fællesskabets afhængighed af importeret kul ventes at stige i fremtiden, men vilkårene på verdens kulmarked og de mange forskellige leverandører betyder, at risikoen for en længerevarende afbrydelse af forsyningerne selv på længere sigt er minimal. Fællesskabet kan bidrage til, at disse vilkår bevares ved at fastholde og styrke det nuværende internationale samarbejde og sikre, at den størst mulige andel af Fællesskabets produktion af fast brændstof kan konkurrere med verdensmarkedspriserne.
79. I den nukleare sektor er en af hovedmålsætningerne i EURATOM-Traktaten at sikre forsyningerne af kernebrændstof. Selv om der som følge af afviklingen af nukleare våben findes meget store lagre i forskellige former, giver den nuværende verdensproduktion af uran anledning til bekymring, fordi de ligger uden for både operatørers og de offentlige myndigheders kontrol. Hertil kommer usikkerheden om, hvornår de vil blive frigivet til verdensmarkederne. Tilsvarende er det afgørende, at industrien for uranberigning i Fællesskabet fortsat kan sikre forsyningerne af beriget uran. EURATOM's forsyningsagentur og Kommissionen fører derfor en politik, der skal sikre diversificering af kilder. Denne politik er blevet godkendt i en nylig dom fra Domstolens førsteinstans. Forsyningsagenturet skal sikre, at Fællesskabets handelspartnere overholder aftalte handelsforpligtelser og normal handelspraksis, for således at undgå f.eks. den nyligt stedfundne og omfattende strøm af billigt kernematerial fra SNG ind i Fællesskabet⁽¹⁵⁾.

4.3.1.3 Diversificering

80. Sikre forsyninger af energi til forbrugerne, såvel industri som husholdninger, er en hovedopgave for politikerne og et godt spørgsmål at tage op, når offentligheden skal gøres bevidst om, at energivalg og energidiversitet i Fællesskabet er afgørende for bæredygtig udvikling, jobskabelse og forsyningssikkerhed. Tilsvarende skal Fællesskabets energipolitik bygge på de forskellige indgangsvinkler til energi, der er udviklet af medlemsstaterne.
81. Et vigtigt bidrag til diversificeringen kan sikres ved at sørge for en mangesidig indenlandsk brændselsbase, især for elproduktionen. I lyset af den voksende importafhængighed i Fællesskabet på mellemlangt og langt sigt skal det sikres, at Fællesskabets indenlandske energisektorer, som er økonomisk rentable, udnyttes fuldt ud, og at mulighederne for forbedring af energiteknologien ikke forpasses. Af hensyn til forsyningssikkerheden er det vigtigt, at alle økonomisk levedygtige energivalg holdes åbne. Hvis valget indskrænkes, begrænses mulighederne for omlægning af brændstofforbruget i fremtiden.
82. Åbningen af det indre marked vil spille en afgørende rolle for diversificeringen af brændstofforbruget, eftersom det vil resultere i en mangfoldighed af aktører. Så længe det ikke undergraver diversificeringen, skal elproducenterne have valget mellem de mest egnede og omkostningseffektive, konkurrencedygtige brændsler. Her er det vanskeligt at argumentere for fortsat anvendelse af Rådets Direktiv 75(405)EØF, som forbyder anvendelse af fyringsolie til elproduktion under særlige forhold. Ophævelse af direktivet vil give elproducenterne øget fleksibilitet. Også tilpasning af den indirekte beskatning for at

⁽¹⁵⁾

Aftale om handelsmæssigt og økonomisk samarbejde mellem EF og USSR - art. 14

sikre lige muligheder for substituerbare brændstoffer vil fremme fleksibiliteten inden for kraftproduktionen.

• *Fast brændsel (kul, brunkul, tørv)*

83. Ændringerne af Fællesskabets sektor for fast brændsel har gjort det muligt at forbedre den samlede konkurrenceevne for en stor del af produktionen. Hvis denne udvikling fastholdes, er der en reel mulighed for, at en betydelig del af den indenlandske produktion af fast brændsel i næste årti vil kunne konkurrere med priserne på verdensmarkedet. Samtidigt skal der dog gennemføres aktioner for at udvikle og anvende endnu mere effektiv forbrændingsteknologi, hvis andelen af fast brændsel skal bevares eller måske øges på langt sigt. Disse forbedringer af teknologien bør centreres om begrænsning af CO₂-udledningerne, idet andre emissioner allerede kan kontrolleres effektivt. Fællesskabet vil bidrage væsentligt til udvikling og spredning af sådan teknologi gennem FTU-programmer. Samtidigt med at teknologierne som følge af omfanget af kulimport til Fællesskabet vil favorisere forsyninger udefra, vil de også sikre, at indenlandsk fast brændsel, som kan produceres omtrent til internationale markedspriser, går en mere sikker fremtid i møde. Kommissionen vil udarbejde en Meddelelse om fast brændsels rolle i energipolitikken, hvor sådanne forhold skal drøftes. I den forbindelse vil Kommissionen behandle spørgsmålet om, hvorledes fast brændsels position kan fastholdes i lyset af udløbet af EKSF-Traktaten i 2002. Der vil blive foretaget en undersøgelse af, hvorledes de mest relevante bestemmelser i Traktaten kan videreføres efter Traktatens udløb.

• *Nuklear energi*

84. I betragtning af den nukleare energis bidrag til alle Fællesskabets energimålsætninger skal dette energivalg holdes åben, men dets fremtid afhænger i høj grad af samfundets og de politiske ledes accept. Acceptproblemet skyldes især bekymring for den nukleare sikkerhed, transport og bortskaffelse af nukleart affald, og ikke-spredningsforhold. Kravet om diversificering, den nukleare industris konkurrenceevne over for tredjelande, og integrering af elmarkedet i flere medlemsstater understreger kerneenergiens rolle i elproduktionen. En række medlemsstater er imidlertid i vidt omfang afhængige af nuklear energi, mens andre foretrækker at føre en ikke-nuklear energipolitik, og en tredje gruppe har besluttet at begrænse afhængigheden af kernekraft eller helt at lukke eksisterende kernekraftværker. De europæiske institutioner har i medfør af EURATOM-Traktaten beføjelser til udvikling af nuklear energi i overensstemmelse med nationale regler og politik. Valget mellem energiteknologier eller brændstoffer afhænger altid af en politisk vurdering, men kerneenergi bør fortsat være blandt valgmulighederne.
85. De Europæiske Fællesskabet skal bruge egne instrumenter og beføjelser til at tackle disse spørgsmål ved at:
- sikre, at alle medlemsstater med kerneenergiprogrammer fortsat anvender standarder og procedurer, der giver tilstrækkelige garantier;
 - sammenkæde udviklingen af eksterne relationer med tredjelandes tiltrædelse af den internationale konvention om nuklear sikkerhed;
 - gennemføre F&U for reaktortyper med forbedret sikkerhed, og for tilvejebringelse af en teknisk-videnskabelig basis for forsvarlig bortskaffelse af nukleart affald;

- støtte udvikling af videnskab og teknologi (V/T) vedrørende nuklear fusion, især gennem internationalt samarbejde, så som International Thermonuclear Experimental Reactor (ITER) programmet;
- fortsætte forbedringen af sikkerheden i kernekraftanlæg i Central- og Øst Europa og SNG gennem teknisk bistand og V/T samarbejde;
- holde muligheden for oparbejdning af nukleart brændstof åben;
- fremme en bedre forvaltning af radioaktivt affald, bl.a. gennem hurtig indgåelse af den internationale konvention om forsvarlig forvaltning og bortskaffelse af nukleart affald og gennemførelse af en handlingsplan for hele det nukleare affaldsområde, herunder forskningsaktiviteter til støtte for harmoniseringen af relevante regler og standarder;
- forbedre sikkerheden for transport af radioaktive materialer gennem Fællesskabets deltagelse i IAEA's arbejde om international regulering, og håndhævelse af reglerne i Fællesskabet;
- fremme et internationalt handlingsprogram, der skal forhindre ulovlig transport af nukleare materialer, navnlig gennem samarbejde og uddannelsesprogrammer i CIS;
- fortsætte lovfæstede aktiviteter inden for safeguards og forsyning;
- sikre god forvaltning af gældende handelsaftaler på det nukleare område med tredjelande og internationale organisationer, og indgå nye handelseftaler og samarbejdsaftaler om F&U vedrørende kerneenergi.

86. Europa-Kommissionen er i henhold til EURATOM-Traktaten (art. 40) bemyndiget til at vejlede investorer på det nukleare område gennem offentliggørelse af vejledende nukleare programmer (PINC). I betragtning af den betydning, den aktuelle situation har for kernekraftens fremtid, vil Kommissionen bruge denne beføjelse og i 1996 offentliggøre en ny udgave af et sådant program.

• *Vedvarende energi*

87. Fællesskabet vil arbejde for at realisere det potentiale, de vedvarende energikilder frembyder, gennem fremme af samarbejde om udvikling og spredning af ny og konkurrencedygtig teknologi, gennem indførsel af passende standarder for udstyr, og gennem oprettelse af en fællesskabsramme for nationale fiskale og andre foranstaltninger, der skal sikre, at teknologiske fremskridt omsættes til markedseggede produkter. Disse opgaver vil få en central placering i Fællesskabets fremtidige strategi for vedvarende energi og i ALTENER II-programmet. Som forholdene på energimarkedet nu er, vil sådanne aktioner dog på grund af investeringsbehovets omfang kun kunne ændre vedvarende energis bidrag til forsyningssikkerheden væsentligt, hvis både nationale og Fællesskabets myndigheder vedtager politikker, der kan mobilisere betydelige ressourcer.

4.3.1.4 *Transport*

88. På transportområdet spiller diversificering en afgørende rolle både for miljøet og for forsyningssikkerheden. En samordnet strategi for transportpolitikken kan bidrage væsentligt til at øge forsyningssikkerheden gennem øget effektivitet i transportsystemet som helhed. Investeringer i flerstrengede infrastrukturer, gennemførelse af det indre marked for jernbaner og indenlandske vandveje og øget F&U er væsentlige elementer. Yderligere skridt

hen mod rimelig og effektiv prisfastsættelse - gennem internalisering af eksterne transportomkostninger - er i den forbindelse afgørende. Sådanne foranstaltninger vil kunne reducere energi-, transport- og miljøproblemerne på en omkostningseffektiv måde, og vil også kunne indvirke gavnligt på forebyggelse af trafikpropper, ulykker og forurening.

89. Der vil om kort tid blive udsendt en grønbog om de eksterne transportomkostninger, herunder omkostningerne ved brug af energi. Grønbogen vil drøfte mulige politiske aktioner, herunder aktioner på fællesskabsplan. En begrænsning af CO₂-udledningerne fra biler vil også indebære en begrænsning af brændstofforbruget. Kommissionen vil udsende en meddelelse herom, som beskriver forskellige fiskale muligheder, muligheden for at nå frem til en aftale om mål for CO₂-udledninger med den europæiske bilindustri, samt øget F&U-indsats inden for rammerne af arbejdsgruppen "Car of Tomorrow". Kommissionen vil yderligere inden for rammerne af grønbogen om "Citizens Network" (kollektiv passagertransport i Europa)⁽¹⁶⁾ fremme indførelsen af bedst mulig praksis ved transportplanlægning i byer (f.eks. udveksling af erfaringer gennem eksisterende organisationer). De nuværende aktiviteter i forskellige fællesskabsprogrammer bør styrkes, og Kommissionen har derfor taget initiativ til at nedsatte en række F&U-arbejdsgrupper om "Car of Tomorrow", "Trains and Railway Systems of the Future", "Aeronautics", "The Ship of the Future" og "Intermodality".

4.3.2 Internationale energirelationer

90. Fællesskabets internationale ansvarsområder dækker blandt andet, i kraft af kompetence på handelsområdet, vilkårene for energiprodukters adgang til EF-markedet, energiselskabernes adgang til markeder i tredjelande, gennemførelse af dialog og bistand, samarbejde og nødhjælp. Det stadigt voksende omfang af disse opgaver og øget internationalt samarbejde bidrager til at styrke Fællesskabets rolle i forvaltningen af energisikkerheden. Et godt eksempel herpå er samarbejde på energiområdet som bidrag til fredsprocessen i Mellemøsten. Der findes allerede en lang række fællesskabsinstrumenter og samarbejdsaftaler. Nye initiativer om energispørgsmål kan være nødvendige for at følge med i den internationale politiske udvikling.

4.3.2.1 Handel og investeringer

91. Fællesskabet har fastlagt ikke-diskriminerende vilkår for adgangen til sit marked. Ifølge aftalen om offentlige indkøbskontrakter og de deri fastlagte vilkår og planer, er offentlige indkøb åbne for de kontraherende parter. Efter gensidighedsprincippet har fremmede virksomheder samme adgang inden for Fællesskabets territorium til efterforskning, prospektering og udvinding af kulbrinter som virksomheder i Fællesskabet. Kommissionen skal påse, at reglerne anvendes på rimelig måde, og sikre, at Fællesskabets egne virksomheder har lige adgang til tredjelandes markeder. Desuden skal det på grundlag af aftaler om kerneenergiprodukter og -materialer sikres, at de aftalte regler om handel og investering overholdes. Igangværende forhandlinger om en multilateral investeringsaftale i OECD og fremtidige drøftelser om investeringer inden for rammerne af WTO og Traktaten om energicharteret skal omfatte alle sektorer, også energi, og vil derfor bidrage til øget liberalisering og beskyttelse af internationale investeringer på energiområdet.
92. I Traktaten om energicharteret er allerede fastlagt en ramme for samarbejde om og handel med energi mellem de deltagende lande. Fællesskabet skal sikre, at gældende regler

⁽¹⁶⁾ Citizens Network. Fulfilling of Potential for Public Passenger Transport in Europe. EC, november 1995.

efterleves fuldt ud og giver forbrugere og producenter effektiv adgang til såvel ressourcer som markeder. Der vil blive sat kraftigt ind, for at den ny forhandlingsrunde, som skal styrke Traktatens bestemmelser gennem udvidelse af princippet om ikke-forskelsbehandling til præinvesteringsfasen, bliver vellykket. Her vil Fællesskabet også opmuntre deltagerne i charterets konference til hurtigt at gennemføre den allerede undertegnede protokol om energieffektivitet og forhandle og gennemføre yderligere protokoller vedrørende kul og elsektoren, med henblik på at øge europæisk handel og investering i alle energisektorer. I betragtning af betydningen af overførsel af teknologi til tredjelands markeder, bør mulighederne for at udarbejde en protokol om samarbejde om FTU og teknologioverførsel undersøges.

93. I det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS) har Fællesskabets partnere gennemført næsten al fællesskabsret vedrørende det indre marked. Det betyder, at intern handel og investeringer i energisektoren er underlagt samme regler. EØS-medlemmerne deltager også i fællesskabsprogrammer som JOULE og THERMIE, og agter at deltage i fremtidige programmer som SAVE II og ALTENER II. I betragtning af vigtigheden af energirelationer til Norge, og landets betydning som leverandør til Fællesskabet skal det sikres, at vigtige energipartnere som Norge deltager i udviklingen på energiområdet i Fællesskabet.
94. I henhold til Traktatens artikel 129d vil Fællesskabet tage skridt til at samarbejde med tredjelande, som er vigtige energileverandører til det fælles marked, med henblik på at styrke disse landes forbindelser med europæiske net og sikre, at de således styrkede net kan fungere sammen.

4.3.2.2 *Dialog om energi*

95. I internationale energifora som IEA eller IAEA skal Fællesskabet inden for sine kompetenceområder tale med een stemme og dermed med større vægt. I IEA er den vigtigste opgave at sikre samhørighed i EF i spørgsmål, der falder under Fællesskabets beføjelser, og som mere generelt er af fælles interesse. Sådanne spørgsmål vedrører kriseforanstaltninger, som hænger sammen med handelspolitik, konkurrenceregler og gennemførelse af Fællesskabets egne kriseforanstaltninger, og mere generelt aktiviteter, der bygger på fællesskabsregler eller -instrumenter. Kommissionen vil derfor udsende en meddelelse i 1996 med forslag til styrkelse og forbedring af Fællesskabets stilling i IEA på grundlag af fællesskabsforslag, for at fastlægge fælles holdninger til energispørgsmål, i de situationer hvor der er tale om fællesskabskompetence eller aftalte fælles målsætninger.
96. I et bredere perspektiv spiller Fællesskabet en vigtig rolle i udviklingen af en dialog mellem producenter og forbrugere af energi. Fællesskabet er velegnet til at påtage sig en ledende rolle i denne dialog, som det f.eks. skete gennem deltagelse i sponsoreringen af den seneste internationale energikonference i Venezuela. På regionalt plan skal Fællesskabet fortsat arbejde for at styrke forbindelserne med lande i Samarbejdsrådet for den Persiske Golf (GCC), som har verdens største oliereserver og betydelige gasreserver. Inden for rammerne af samarbejdsaftalen med lande i Golfen skal Fællesskabet genåbne forhandlinger om en frihandelsaftale og skabe en dialog ikke alene på det politiske plan men også mellem økonomiske aktører i Fællesskabet og Golfområdet. Formålet er at sikre stabil og langsigtet økonomisk uafhængighed, f.eks. gennem fremme af joint ventures, der indebærer gensidige fordele i forbindelse med efterforskning, produktion og raffinering af olie, og udvikling af andre energiressourcer og downstream aktiviteter på olieområdet.

4.3.2.3 *Energisamarbejde og -bistand*

97. Fællesskabet har skabt en række vigtige finansielle instrumenter for samarbejde og bistand. I betragtning af energiinvesteringernes betydning for den økonomiske udvikling, de sociale forhold og den politiske stabilitet i modtagerlande i Central- og Østeuropa, SNG-området, Middelhavsområdet, Asien og Latinamerika samt lande i Afrika, Vestindien og Stillehavet, skal der gøres brug af egnede finansielle instrumenter til fremme af fælles økonomiske interesser, som styrkelse af energitransportnet, energieffektivitet, vedvarende energikilder og overførsel af ren og effektiv teknologi.
98. Selv om der prioriteres forskelligt fra land til land, med særlig vægt på nuklear sikkerhed i europæiske tredjelande, bør arbejdsmetoderne følge samme principper:
- bistand til gennemførelse af Traktaten om energichargeret til signatarlande i Europa;
 - tilrettelæggelse af en struktureret dialog med alle signatarlande med henblik på at identificere prioriteter, målsætninger og projekter til brug for investorerne. Oprettelsen af et forum for Europa og tredjelande i Middelhavsområdet skal følge samme målsætninger;
 - indføjelser af en energidimension i de finansielle instrumenter, med henblik på at tilpasse de forskellige interventionsmetoder til behovene på energiområdet (investeringsstøtte, tilskyndelse til større energieffektivitet);
 - undersøgelser finansieret inden for rammerne af TACIS- og PHARE-programmerne skal om muligt, og hvor det er af interesse, stilles til rådighed for europæisk industri;
 - tilvejebringelse af et instrument for investeringssikkerhed skal undersøges sammen med de finansielle institutioner, medlemsstaterne og industrien;
 - gennemførelse af INCO-programmet under 4. FTU-rammeprogram for samarbejde om energi og miljø med udviklingslandene;
 - fastlæggelse af energistrategi for samarbejde med Asien, og program for samarbejde med Latinamerika om energi.
99. Kommissionen har med programmerne PHARE, TACIS, THERMIE og SYNERGY været med til at oprette en række energicentre med forskellige målsætninger og opbygning. Hovedmotivet bag energicentrene er at skabe kontaktpunkter for udviklingssamarbejde mellem Fællesskabet og den europæiske industri. Centrene i de central- og østeuropæiske lande skal som led i optagelsesprocessen følge samme interventionsmetoder i disse lande som i Fællesskabet. I andre lande oprettes energicentrene så vidt muligt med henblik på at bistå de nationale myndigheder på energiområdet. Energi bør endvidere være et middel til regionalt samarbejde, og Kommissionen vil derfor understrege disse aspekter gennem oprettelse af nye energicentre i lighed med energicentret for Sortehavsområdet og med den forventede udvikling af det palæstinensiske energicenter.
100. På langt sigt skal gennemførelsen af de transeuropæiske energinet skabe energiforbindelser ikke alene mellem medlemsstaterne indbyrdes, men også med de nærmeste naboer. Her bør der også samarbejdes med næste led af tredjelande, som lande i Sortehavsområdet og endnu fjernere liggende lande, med henblik på at sikre transit af energi. I overvejelserne bør også indgå spørgsmålet om samarbejde vedrørende gassektoren med lande i området omkring Barentshavet. Længere mod syd kunne særlige interesser i Afrika tilgodeses gennem

regionalt samarbejde med nabolande, nogle af de vigtigste energiproducenter og inden for Lomé-konventionen for lande i Afrika, Vestindien og Stillehavet, med henblik på at udvikle lokale og bæredygtige energiressourcer med disse lande.

101. International dialog og samarbejde på alle energiområder har en central placering i Fællesskabets forsyningssikkerhed. Samarbejdet bør bygge på instrumenter, der giver mulighed for aktioner uden for de geografiske områder, der dækkes af de vigtigste finansielle programmer, og uden for de aktionsområder, programmerne omfatter. Sådanne hensyn ligger til grund for forslaget om SYNERGY-programmet, som i pilotfasen skal støtte gennemførelsen af energicharteret, med henblik på at udvikle regionalt samarbejde med lande i Sortehavsområdet, og som vil bane vejen for samarbejde med lande i middelhavsområdet.
102. Også THERMIE-programmet til fremme af europæisk energiteknologi i tredjelande spiller en afgørende rolle. I udviklingssamarbejdet med tredjelande, som lægger vægt på spredning af ny teknologi navnlig vedrørende energieffektivitet og vedvarende energi gennem demonstrationsprojekter, vil størst mulig nyttevirkning kunne opnås ved at rette indsatsen mod lande som Kina og Indien med deres store og hastigt voksende markeder og økonomiske og retslige strukturer, som tillader konstruktivt samarbejde mellem både Fællesskabet og den hjemlige industri. Indsatsen bør dog ikke begrænses til ny teknologi. Ofte er fodfæstet på markedet for veletableret og -dokumenteret teknologi ringe, og undertiden kan der gennem indsats for at fremme sådan teknologi opnås gode resultater med færre midler.

4.3.2.4 *Strategi forud for optagelse af nye medlemsstater*

103. Fællesskabet har under Rådsmødet i Essen truffet beslutning om en strategi forud for optagelse af central- og østeuropæiske lande⁽¹⁷⁾, som fastlægger retningslinierne for forberedelsen af disse landes medlemsskab af Den Europæiske Union. I den forbindelse skal der igangsættes særlige aktioner, så som fremme af principperne om det indre energimarked, harmonisering af lovgivning og standarder på energiområdet, energinet, energieffektivitet osv.. For yderligere at forberede disse landes optagelse kan andre økonomiske midler til energisektoren blive nødvendige, navnlig til omlægning af energistrukturer. Der er allerede fremlagt forslag om åbning af SAVE- og ALTERNER-programmerne. Ifølge strategien for optagelse af nye lande skal der tilrettelægges en politisk strukturdialog, hvor man sammen med ansøgerlandene skal drøfte transeuropæiske spørgsmål, herunder energi. Disse strukturer vil blive bedre udnyttet til at diskutere energiproblemer relateret til fremtidig optagelse af nye medlemsstater.

4.4 **Bæredygtig udvikling**

4.4.1 *Miljøbeskyttelse*

104. Forbedring af konkurrenceevnen og beskyttelse af miljøet er ikke nødvendigvis modstridende mål. Miljøbeskyttelsens eventuelle ugunstige virkninger på konkurrenceevnen rammer kun virksomheder, som konkurrerer direkte med virksomheder i områder, hvor der ikke er truffet lignende foranstaltninger, såvel i som uden for Fællesskabet. Det kan være et argument for gennemførelse af foranstaltninger på fællesskabsplan, der skal sikre lige konkurrencevilkår. Miljøbeskyttelsens virkning for konkurrenceevnen er sandsynligvis kun

⁽¹⁷⁾ KOM(95)163 af 10.5.1995 - Hvidbog om forberedelse af integrering af de associerede lande i Central- og Østeuropa i Unionens indre marked.

kortvarig og afhænger i vidt omfang af industriens evne til at tilpasse sig de nye vilkår. For eksempel kan kravet om miljøinvesteringer i industrien til ny og mindre energiintensiv teknologi og udvikling af nye ledelsesværktøjer på mellemlangt sigt vise sig at være en fordel for konkurrenceevnen snarere end en belastning.

105. Fællesskabets femte handlingsprogram "Mod en bæredygtig udvikling" fremfører, at internalisering af eksterne omkostninger og fordele kan være den bedste og mest effektive metode til integrering af hensynet til miljøet, fordi det indebærer den klare fordel, at der arbejdes med og ikke mod markedet. På mange måder er de eksterne omkostninger blevet reduceret gennem emissionsgrænser, frivillige aftaler, civilretligt ansvar osv., hvormed en del af samfundsomkostningerne lægges over på de forurenende aktiviteter. Indførelsen af økonomiske instrumenter bør dog om fornødent yderligere overvejes. Sådanne foranstaltninger er forenelige med den markedsorienterede holdning, fordi beslutningerne påhviler markedets deltagere, ud fra en ramme, der afspejler de miljømæssige krav. Valget af instrumenter eller kombinationer af instrumenter er først og fremmest et spørgsmål om økonomisk effektivitet under opfyldelsen af de energi- og miljøpolitiske målsætninger.
106. Cost-benefit analyser af særlige miljøaktioner er et vigtigt værktøj i implementeringen af en strategi for internalisering af de eksterne omkostninger, hvormed man kan sikre et afbalanceret beslutningsgrundlag. Cost-benefit analysen skal omfatte ikke alene virkningerne for virksomhederne, men også virkningerne på energipolitikken, f.eks. på brændselsbalancen og energiforsyningerne.
107. Spørgsmålet om internalisering af eksterne omkostninger og fordele blev trukket frem i Kommissionens hvidbog om vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse. Hovedvægten blev lagt på ændring af beskatningen fra arbejde til knappe naturressourcer. For energisektorens vedkommende kan det medføre en stigning i relative priser, som opvejes af en tilsvarende ændring af den indirekte beskatning af arbejde. Skatteniveauer og andre tekniske forhold vil skulle fastlægges af medlemsstaterne, eventuelt i en fællesskabsramme. Medlemsstaterne kan overveje, om en del af skatteprovenuet kan kanaliseres tilbage i form af støtte til forbedring af energieffektiviteten, investeringer i renere teknologi og komplementære foranstaltninger, der gennem gunstige investeringsbetingelser giver brugerne af energi størst mulig incitament til at forbedre energieffektivitet m.v.
108. Vedtagelsen af den CO₂/energiafgift, Kommissionen har foreslået, vil bidrage til en bæredygtig udvikling ved at sikre, at Fællesskabet opfylder sine internationale forpligtelser til at begrænse CO₂-emissionerne, og samtidigt give medlemsstaterne en form for budgetmæssig kompensation for begrænsningen af arbejdsomkostningernes ikke-lønmæssige element. Internaliseringen af de eksterne omkostninger gennem fiskale foranstaltninger vil være at foretrække, men alle tekniske, praktiske og politiske problemer ved omlægningen af skattesystemet skal inddrages i overvejelserne om udformning af en effektiv politisk strategi på dette område.
109. En politik, der hviler på fiskale foranstaltninger, skal også inddrage de mulige virkninger på Fællesskabets globale konkurrenceevne, især for energiintensive brancher. Ugunstige virkninger bør afbødes gennem skattelempelser, incitamenter eller andre ændringer af skattepolitikken, f.eks. anvendelse af skatteprovenuet til at begrænse arbejdsgivernes ikke-lønmæssige omkostninger og således forbedre industriens konkurrenceevne og beskæftigelsesmuligheder. Det kan være vanskeligt for medlemsstaterne at omlægge deres skattesystem efter disse retningslinier, hvis andre konkurrenter i industrien ikke er parate til at gøre det samme. Fællesskabet skal sammen med medlemsstaterne spille en vigtig rolle i arbejdet med at overbevise andre energiforbrugende lande om, at de skal følge Fællesskabets politik på dette område.

110. I betragtning af disse forhold skal både økonomiske og andre instrumenter indgå i overvejelserne, som også skal omfatte standardiseringsorganernes voksende rolle, adfærdscodeks, frivillige fælles ordninger for miljørevision og -styring, samt frivillige aftaler med producenterne. De frivillige aftaler kan undertiden bidrage væsentligt til opfyldelsen af miljømålsætningerne. Det aktive engagement, som alle økonomiske aktører har i denne strategi, gør dem tillige mere ansvarlige og motiverede til at sætte høje mål. Fællesskabet kan i den forbindelse spille en vigtig koordinerende rolle. Frivillige aftaler kan kun gennemføres, hvis den pågældende industri og de offentlige myndigheder viser hinanden gensidig tillid. For at kunne accepteres som et fællesskabsværktøj skal de frivillige aftaler være rimelige, give de deltagende virksomheder økonomiske fordele, være pålidelige, repræsentative for hele sektoren, og forenelige med konkurrencereglerne, og resultaterne skal kunne kontrolleres. Der må derfor opstilles en ramme for de frivillige aftaler, der sikrer, at de kan kontrolleres og gennemføres ordentligt. Kommissionen vil udsende en meddelelse, som bygger på samarbejde med industrien om udformningen af sådanne aftaler. Indledende skridt tages sammen med Eurelectric og andre interesserede parter med henblik på at indkredse de veje og midler, der skal tages i anvendelse for at nå frem til frivillige aftaler.

111. Et eksempel på det gode samarbejde mellem Kommissionen og industrien illustreres af Auto/Oil-programmet, som på industrisiden omfatter både bilsektoren (ACEA) og oliesektoren (Europia). Projektet sigter mod at finde den mindst omkostningskrævende pakkeløsning for opnåelsen af luftkvalitetsmålsætninger. Kommissionen vil i nær fremtid offentliggøre resultaterne af programmet i form af en meddelelse og opfølgende forslag. Kommissionen undersøger også muligheden for at anvende en lignende metode når olieplatforme slat tages ud af drift.

4.4.2 *Energieffektivitet*

112. Hvis Fællesskabets miljømålsætninger og begrænsningen af Fællesskabets voksende afhængighed af importeret energi skal realiseres, må mulighederne for anvendelse af energieffektive teknologier og energibesparelser udnyttes fuldt ud. Analysen i kapitel III viser, at med rigelige energiforsyninger og svagere priser svækkes tendensen mod større energieffektivitet målt i energiintensitet. Energieffektivitet kan være til gavn for alle aktører: for industrien kan energieffektivitet øge overskuddet, produktiviteten, konkurrenceevnen og mindske affaldet, og for forbrugerne kan det nedsætte omkostningerne, uden at det går ud over komfort eller magelighed⁽¹⁸⁾. For Fællesskabet vil mere effektiv brug af energi mindske energiafhængigheden og øge sikkerheden, samtidigt med at der opnås gunstige sidegevinster for miljøet og energianvendelsen. Der er alle tegn på, at der her er betydelige muligheder for forbedringer.

113. For at udnytte disse muligheder skal De Europæiske Fællesskaber mobilisere alle til rådighed værende instrumenter, der kan bidrage til energieffektiviteten, og sikre, at instrumenterne stemmer overens med de konkurrencemæssige målsætninger. I den nuværende energisituation skal der gøres en enorm indsats, enten med fiskale midler eller på grundlag af budgettet, for at vende den nuværende tendens. Indsatsen kan bidrage til at udvikle nye industri- og serviceaktiviteter, men kan ikke nødvendigvis sikre investeringskapaciteten i bolig- og industrisektorerne. I betragtning af den voksende energiintensitet i udviklingslandene, og de fordele, europæisk industri kan få af en målrettet

⁽¹⁸⁾ Udtrykket "forbrugere" eller "borgere" anvendes i denne hvidbog således, som de er defineret i Traktatens artikel 129a.

strategi for teknologiekspor, er der også muligheder for fælles handling gennem større internationalt samarbejde.

114. Det betyder ikke, at De Europæiske Fællesskaber ikke skal fortsætte aktioner med eksisterende instrumenter. Men også nye metoder skal videreudvikles, f.eks. integreret ressourceplanlægning og demand side management, rettet mod offentlige virksomheder og leverandører af serviceydelser snarere end mod en vare. Som eksempler i den første gruppe kan nævnes reglerne for det indre marked, som vil fremme indførelsen af energiteknologi. Forebyggelse af konkurrenceforvridning gennem tekniske regler og statsstøtte kan understøtte denne aktion gennem standardisering, tekniske forskrifter og rammer for statsstøtte. Der vil blive taget en række initiativer i denne forbindelse. På det fiskale område har medlemsstaterne allerede mulighed for at meddele undtagelser eller nedsætte afgiftssatserne for pilotprojekter vedrørende teknologisk udvikling af miljøvenlige produkter, og kan desuden søge Rådet om tilladelse til af særlige politiske hensyn at meddele yderligere undtagelser eller begrænsninger (Rådsdirektiv 92/81/EØF, art. 8(2)(d) og 8(4)). Kommissionen skal tage situationen omkring undtagelser op og analysere, om de gældende bestemmelser giver en tilfredsstillende ramme for fastsættelse af gunstige satser for energieffektivt udstyr eller udstyr baseret på vedvarende energi. Kommissionen vil desuden udsende en meddelelse, der skal analysere de fiskale instrumenters bidrag til fremme af energieffektivitet og vedvarende energi, under hensyntagen til generel politik på skatteområdet.
115. Herudover er der stadigvæk et behov for, at Fællesskabet identificerer mulighederne for energieffektivitet og -besparelser i Fællesskabet og de aktuelle hindringer for, at både industrielle og andre forbrugere kan udnytte besparelsesmulighederne fuldt ud. En af de største barrierer, navnlig for små og mellemstore virksomheder, er manglende adgang til kapital og know-how. Fællesskabet bør bruge eksisterende instrumenter til yderligere at fremme udviklingen af energibesparende teknologi.
116. Programmer for spredning af teknologi, som THERMIE og JOULE, skal intensiveres og overbevise brugere i industri- og handelssektorerne om, at prisen for indførelse af ny og mere effektiv energi modsvares af begrænsninger af energiomkostningerne, som viser sig efter ganske kort tid. Fællesskabet skal også sikre, at mindre virksomheder, de enkelte forbrugere, samt regionale og lokale myndigheder, via eksisterende instrumenter som SAVE får adgang til information om muligheder for effektivisering, især i forbindelse med bygninger, som i betragtning af den voksende servicesektor bliver et stadigt mere interessant område, og til information om mulighederne for at finansiere sådanne aktioner. Der skal tilvejebringes en fælles strategi til fremme af kraft/varme og fjernvarme med henblik på at sikre det nødvendige samarbejde mellem Fællesskabet, medlemsstaterne, de offentlige virksomheder og el- og varmekonsumenterne, og således bidrage til at fjerne hindringerne for udviklingen af denne teknologi. Herudover skal der udvikles en strategi til fremme af tredjepartsfinansiering for at forbedre energieffektiviteten, især på regionalt og lokalt plan, og fremme innovative teknologiers, produkters og tjenesteydelsers indtrængen på markedet.
117. Særlig opmærksomhed skal rettes mod transportsektoren, hvor privatbiler og erhvervs-køretøjer bruger næsten 50% af olien i Fællesskabet og er en væsentlig årsag til luftforurening. Der bør træffes foranstaltninger til at udforme skatteneutrale incitamenter, dvs. foranstaltninger der straffer biler med uøkonomisk brændstofforbrug og giver prisnedslag for købere af effektive modeller. Det er dog vigtigt at hindre, at man ved indførelse eller fjernelse af faktorer, som er henholdsvis gunstige eller ugunstige for energieffektiviteten eller energibesparelser, kommer til at indvirke negativt på europæiske virksomheders konkurrenceevne.

4.4.3 *Vedvarende energi*

118. I betragtning af, at vedvarende energi kun har få skjulte omkostninger (den frembringer ingen eller ringe forurening), og i mange tilfælde er let tilgængelig, vil en øget andel af vedvarende energi i Fællesskabets energibalance bidrage både til forsyningssikkerheden og miljøbeskyttelsen. På langt sigt vil den udgøre den vigtigste energikilde. I den forbindelse spiller det lokale niveau, især regioner og byer, en vigtig rolle for udveksling af erfaringer og know-how og for overførsel af teknologi, fordi det for mange teknologier for vedvarende energi er nødvendigt at have dybtgående kendskab til lokale forhold. Der er således behov for at undersøge de muligheder, der ligger i Fællesskabets FTU-programmer og det kommende ALTENER II-program, og fokusere på teknologier, der giver væsentlige omkostningsbegrænsninger, og hvor der let kan opnås forbedringer af energiomdannelsen gennem spredning af teknologi på markederne og i udviklingslande.
119. Fremme af vedvarende energi skal især under de nuværende forhold på energimarkedet støttes gennem regulering af markedet, således at vedvarende energi kan konkurrere med andre energikilder. Det er vigtigt, at denne energikilde støttes gennem fiskale foranstaltninger, gennem ordninger for tilvejebringelse af ny elkapacitet, og gennem adgang til nettene. Der kan sættes ind for at fremme den vedvarende energis indtrængen på markedet: solenergi, vindenergi, biomasse, biobrændsel og geotermisk energi. Udviklingen af vedvarende energi vil bidrage til skabelsen af arbejdspladser, navnlig i regionerne, og den deraf følgende økonomiske gevinst vil forblive i disse områder. Kommissionen vil derfor fremlægge en strategi i form af en meddelelse.

4.4.4 *Regionernes, byernes og landområdernes rolle*

120. Energi er af stor, ja grundlæggende betydning for lokale aktiviteter og livet i lokalområdet. De lokale myndigheders rolle på energiområdet - som repræsentanter for energiforbrugerne - skal i højere grad anerkendes i såvel den nationale som den fælles energipolitik. Energipolitikken skal give forbrugerne mulighed for gennem deres egne beslutninger at bidrage til energibesparelser og renere anvendelse af energi, og her kan vedvarende energi spille en vigtig rolle, fordi energi fra vedvarende energikilder normalt forbruges i eller nær produktionsområdet. Vedvarende energi kan således bidrage til at styrke den økonomiske og sociale samhørighed i Fællesskabet. Begrebet energiydelser - bla. varme- elforsyning - til rimelige priser bør indgå i Fællesskabets energipolitik. Landområderne kan bidrage væsentligt til energifremstillingen ved hjælp af biobrændsel og således fremme ikke alene energimålsætninger, men også deres egen økonomiske levedygtighed.
121. På europæisk plan kan udveksling mellem forskellige regioner eller byer i kraft af de store forskelle mellem de europæiske områder blive en stærk katalysator, ikke alene for teknologioverførsel men mest for udveksling af know-how og god praksis. Fællesskabet skal fremme denne udveksling, som falder i tråd med gennemførelsen af subsidiaritetsprincippet, på grundlag af SAVE-programmet, med størst vægt på de udviklede regioner og byer, der ikke omfattes af regionale fonde.

4.5 Energiteknologi og -forskning

4.5.1 *Forskningens og den teknologiske udviklings rolle*

122. I Traktaterne fremhæves forskning og teknologisk udvikling som vigtige redskaber til at forbedre videnskabelig indsigt og fremme teknologiske programmer. Traktaterne peger endvidere på FTU som vigtige redskaber til støtte for Fællesskabets politik på andre områder, bl.a. energi, som følge af teknologiens betydning for energiforsyning, -omdannelse

og -anvendelse, og dens potentielle bidrag til konkurrenceevnen, diversificering af energiforsyningen og bæredygtig udvikling. Fællesskabet støtter derfor fortsat omfattende FTU-programmer vedrørende ikke-nuklear energi (JOULE/THERMIE) og nuklear fission og fusion. Det indebærer også nært samarbejde og forståelse mellem de forskellige faser af teknologisk udvikling (JOULE/THERMIE) og foranstaltninger til øget anvendelse på markederne (SAVE/ALTENER) samt tilvejebringelse af bedre synergi mellem energiteknologi og grundlæggende teknologi, især informationsteknologi, som behandles i ESPRIT-programmet. Blandt arbejdsgrupperne, der skal igangsætte fælles projekter af interesse for industrien, er "Car for Tomorrow" hovedsageligt knyttet til programmet for energiforskning og teknologisk udvikling. Også andre arbejdsgrupper kan komme på tale.

123. JOULE/THERMIE-programmet dækker områderne rationel energianvendelse, vedvarende energi og avanceret teknologi for fossile brændstoffer. Det støttes gennem analyser af strategier og spredning. Programmet sigter først og fremmest mod at fremme effektiv anvendelse af lokale energiressourcer og begrænse udledningerne til miljøet, især af CO₂. Det sigter endvidere mod at styrke industriens konkurrenceevne. En supplerende FTU-aktion for samarbejde med tredjelande, INCO, har til formål at tilgodese de særlige teknologiske behov hos udviklingslande eller lande i økonomisk forandring.

124. Forskningsaktioner under EURATOM-Traktaten omfatter både nuklear fission og termionuklear fusion. Førstnævnte sigter mod en dynamisk holdning til nuklear sikkerhed med henblik på at konsolidere kerneenergi som en valgmulighed, og øge graden af accept i offentligheden. De nukleare fusionsprogrammer dækker alle Fællesskabets aktiviteter vedrørende kontrolleret fusion under magnetisk indespærring. Det langsigtede formål er fælles konstruktion af sikre og miljømæssigt forsvarlige prototypereaktorer, der kan danne grundlag for bygning af økonomisk levedygtige kraftværker. Den vigtigste opgave består i at udfærdige planer for den første eksperimentelle reaktor, ITER.

4.5.2 *Strategi for FTU på energiområdet*

125. Den stigende internationalisering af energisektoren og globalisering af de problemer, den står overfor, rejser et behov for yderligere aktioner. Kommissionen vil spille en ledende rolle i indsatsen for at møde disse udfordringer gennem udvikling og spredning af et fremtidsrettet syn på forhold og ændringer, der påvirker energisektoren på globalt plan. Med det som udgangspunkt vil der blive peget på problemer, som angribes bedst på fællesskabsplan, og på programmer til løsning heraf. I den forbindelse skal der foretages en omfattende undersøgelse vedrørende en strategi for teknologi i relation til klimaændringer, som er tilpasset et konkurrenceorienteret energimarked. Herved kan der tilvejebringes teknologier til opfyldelse af de langsigtede målsætninger om at begrænse emissionen af drivhusgasser, under hensyntagen til et konkurrencepræget energimarked og målsætningen om bæredygtig udvikling. En sådan undersøgelse skal omfatte de fremtidige teknologiske behov i resten af verden og vejlede den europæiske industri om de mest lovende markeder for ny teknologi. Både nuklear og ikke-nuklear energi skal indgå i undersøgelsen, herunder fossile brændstoffer, vedvarende energiteknologi, og rationel energianvendelse, som vil blive behandlet region for region og danne basis for et samlet globalt perspektiv.
126. Kommissionen vil yderligere i samarbejde med medlemsstaterne udforme en global strategi for FTU, som sikrer en integreret metode til forskning i og udvikling, demonstration, spredning og implementering af energiteknologi. Kommissionen vil derfor med bistand fra energimyndigheder i alle medlemsstaterne tage initiativ til at skabe en database og oversigt over energiteknologi, og en informationsbase over de nøgelfaktorer, som er afgørende for prioritering og programmer for FTU, herunder perspektiver omkring myndigheder, industri og forskningskredse. For energiteknologi, som står over for kommerciel udnyttelse, skal der

lægges vægt på yderligere krav om demonstration og implementering, under hensyn til markedet og de samfundsøkonomiske hindringer for kommerciel udnyttelse. Herved skabes der ligevægt mellem "technology push" og "market pull", samtidigt med at Fællesskabets behov indkredses, og der foretages en prioritering af fremtidige fællesskabsaktiviteter inden for FTU.

4.5.3 *Spredning af energiteknologi*

127. Der er fortsat et behov for en særlig indsats for at sprede kendskabet til ny energiteknologi blandt virksomheder og forbrugere. En gennemgang af Fællesskabets aktiviteter på dette område indtil nu viser, at der kunne gøres mere for at udnytte resultaterne af vellykkede energiteknologiske projekter. Kommissionen vil derfor undersøge, hvorledes det nye instrument i det fjerde rammeprogram for FTU (1994-1998) kan bruges til at omlægge og forbedre indsatsen for at sprede ny energiteknologi. Det skal navnlig ske gennem et nyoprettet net af organer, som skal have til opgave at bringe de nyeste energiteknologiske produkter og erfaringer tættere på de potentielle markeder. Det vil også blive overvejet, hvorledes man kan forbedre kendskabet til den bedste tilgængelige teknologi, især teknologiske løsninger, som er gunstige på mellemlangt og langt sigt, men som bremses af særlige markedshindringer.

V. ENERGIPOLITISKE INSTRUMENTER

128. Et bærende element i energipolitikken på fællesskabsplan bør være, at aktioner kun skal gennemføres, hvis de medfører en værditilvækst. Der er mange eksempler herpå, f.eks. i samspillet mellem energi og miljøbeskyttelse. De seneste års udvikling viser, at energi og miljø ikke mere kan anskues isoleret, og miljøbeskyttelsen indgår allerede i vurderingen af den fremtidige energipolitik og dertil knyttede aktioner. Mange miljøproblemer i relation til produktion og forbrug af energi, så som emissioner, er grænseoverskridende og kan kun løses effektivt på fællesskabsplan. Udviklingen af egnet teknologi og en langsigtet FTU-indsats og forbedring af energiinfrastrukturen, som puljer medlemsstaternes formåen og høster fordelene på europæisk plan, fremmes bedst på fællesskabsplan.
129. De energipolitiske spørgsmål bør endvidere vurderes i globalt perspektiv. Den øgede afhængighed af importeret energi og ændrede geopolitiske forhold understreger fordelene ved, at Fællesskabet og medlemsstaterne taler med en stemme på internationalt plan. Det gælder især, når Fællesskabet skal øge forsyningssikkerheden, reagere på krisesituationer og gennemføre fælles initiativer for at løse globale miljøproblemer. I betragtning af de oversøiske markeders betydning for Fællesskabets trivsel, kan koordineret energisamarbejde også være afgørende for, at europæisk industri får størst muligt udbytte af teknologi, tjenester og investeringer på sådanne markeder.
130. Fællesskabet råder over en lang række instrumenter i energisektoren, samt beføjelser, f.eks. vedrørende forskning og udvikling, harmonisering af lovgivning, konkurrence, eksterne energirelationer, transeuropæiske net, miljø osv., som kan tage udfordringerne op. Selv om de fleste af disse værktøjer ikke fokuserer specielt på energi, indvirker de kraftigt på energisektoren. Man kan så spørge, om alle disse virkemidler tilsammen er egnet til at udvikle en målrettet og kompetent energipolitik.
131. Erfaringerne viser, at der er betydelige mangler. Energipolitikken skal føre til adfærdsændringer. Den skal kunne igangsætte aktioner til fremme af effektiv teknologi, og mekanismer til spredning af information, som det var tilfældet med THERMIE-aktiviteterne

vedrørende, om bedste praksis og teknologisk udvikling på energiområdet. Kommissionens rolle består i at forvalte budgetmidlerne, organisere samarbejdet mellem de forskellige aktører, og fremme udvekslingen af erfaringer, samt sikre, at de mindre udviklede regioner drager nytte af andres indsats. Erfaringerne viser, at udformningen af programmer giver anledning til juridiske problemer. For eksempel blev artikel 235 af Rådet brugt som juridisk grundlag både for SAVE I-programmet og, sammen med 130s, for ALTENER, og er det eneste mulige juridiske grundlag for SYNERGY-programmet.

132. Udvalget af instrumenter og programmer og medlemsstaternes ansvar gør det derfor nødvendigt at tilvejebringe en ramme for samarbejde, som bygger på fælles målsætninger og arbejdsmetoder, der skal sikre dialog og gennemsigtighed. Disse fælles målsætninger skal opstilles under hensyn til de økonomiske og strukturelle realiteter og bane vejen for forenelige nationale politikker og en samordnet fællesskabspolitik. Det erkendes i den forbindelse, at Kommissionen bør råde over et fuldstændigt, pålideligt og harmoniseret statistisk system på fællesskabsplan. Medlemsstaterne bør derfor have sådanne systemer på nationalt plan og arbejde tæt sammen med Kommissionen, til støtte for den samordnede fællesskabspolitik. Sidste forsøg på at fastlægge fælles energimålsætninger, som skulle være retningsgivende for nationale energipolitik, blev gjort i 1986 i form af en rådsresolution. Det har vist sig at denne har været utilfredsstillende. En sådan metode involverer ikke Parlamentet og ØSU i beslutningsprocessen, og forpligter hverken Kommissionen eller medlemsstaterne. Nødvendigheden af at sætte politisk handling ind i en aftalt ramme erkendes i EKSF, som fastlægger generelle målsætninger, og i EURATOM-Traktaten, som bemyndiger Kommissionen til at fastlægge et investeringsprogram (PINC) som vejledning for politisk handling, økonomiske investeringer og strategier for industrien. Med den diversificering af brændsler, som råder i Fællesskabet, er disse sektorinstrumenter af begrænset virkning og har ringe motiverende effekt (i modsætning til normal praksis i stålsektoren). Det er klart, at energipolitik er en del af den økonomiske politik, som det også fremgår af anvendelse af artikel 103a under forsyningsafbrydelser. Denne artikel kunne derfor tages i anvendelse i forbindelse med energipolitikken, var det ikke for det forhold, at den er skræddersyet til monetær union og ikke egnet til fremme af konvergens i energipolitikken.
133. En yderligere svaghed ved den nuværende situation er, at der ikke er en ramme for en energipolitisk dialog med de direkte involverede parter uden for ØSU og EKSF's rådgivende udvalg. Kommissionen bør opstille en ramme for en sådan dialog, som indebærer en arbejdsmetode, alle deltagerne i energisektoren kan acceptere. En sådan ramme er nødvendig for at opnå den gennemsigtighed, der tillader alle synspunkter at komme frem ved udformningen af Fællesskabets energipolitik.
134. For så vidt angår øjeblikkelig handling, agter Kommissionen i 1996 at tage følgende initiativer, uden præjudice for resultaterne af den kommende regeringskonference:
- tilvejebringelse af et program for overvågning af energitendenserne, i samarbejde med medlemsstaterne, industrien og andre organer, for at sikre, at energipolitiske beslutninger træffes på grundlag af fælles analyser;
 - nedsættelse af rådgivende energiudvalg under Kommissionen, som skal bestå af repræsentanter for de vigtigste økonomiske og samfundsmæssige aktører i energisektoren. I dette udvalg skal medlemmerne give udtryk for deres synspunkter om Kommissionens forslag på det energipolitiske område, med det formål at sikre størst mulig gennemsigtighed omkring forberedelsen af Fællesskabets energipolitiske initiativer;

- tilrettelæggelse af samarbejde mellem medlemsstaterne om aftalte energimålsætninger.

Disse forslag, som er nødvendige for at kunne imødekomme behovet for en politisk proces baseret i højere grad på gennemsigtighed og samarbejde, vil blive fremlagt med hjemmel i gældende traktater.

135. Denne hvidbog sætter energipolitikken ind i den eksisterende institutionelle ramme. Kommissionen vil fremlægge forslag om, hvorvidt der i forbindelse med regeringskonferencen i 1996 er behov for en ændring af Traktaten. Som anført i erklæring nr. 1 til Traktaten, skal spørgsmålet behandles i en rapport, som vil blive udsendt af Kommissionen i 1996.

VEJLEDENDE ARBEJDSPROGRAM

På grundlag af denne hvidbog agter Kommissionen inden for de behandlede aktionsområder at følge et arbejdsprogram over en femårs periode, med henblik på på langt sigt at anvende fællesskabsinstrumenter til udformning af en energipolitik, der opfylder målsætningerne om konkurrenceevne, forsyningssikkerhed og miljøbeskyttelse. Programmet skal således bidrage til at opnå økonomisk og social samhørighed, et effektivt fælles indre marked, samt konvergens i den økonomiske politik.

Uafhængigt af styringen af igangværende aktioner og tilrettelæggelsen af de aktiviteter, der i øjeblikket forløber, omfatter det vejledende arbejdsprogram, som er anført nedenfor, og hvis igangsætning afhænger af initiativer fra Kommissionen, såvel nye metoder til forvaltning af eksisterende instrumenter som initiativer, der allerede er i gang. Hver af forslagene skal drøftes i lyset af de fordele, de indebærer på det tidspunkt, de fremlægges, under hensyntagen til de finansielle retningslinier og vigtigheden af at håndhæve nærhedsprincippet ved valg af instrumenter.

a. Markedets funktion

Det indre gas- og elmarked	forslag	KOM(91)548 KOM(93)643	afsnit 52
Tilvejebringelse af forligsprocedurer (for naturgastransit)	Kommissionsbeslutning	1996	afsnit 52
Krav til køle- og fryseskabes effektivitet	forslag	KOM(94)521	afsnit 55
Krav til energieffektivitet	forslag	1996	afsnit 55
Tilrettelæggelse af nye procedurer for samarbejde med standardiseringsorganer	meddelelse	1997	afsnit 56
Revision af miljøretningslinier	Kommissionsbeslutning	1996	afsnit 57
Gennemførelse af Beslutning 3692/93/EKSF	meddelelse	1997	afsnit 58
Eventuel undersøgelse af kriterier for offentlige serviceforpligtelser	Kommissionsbeslutning	1997	afsnit 59

Harmonisering af punktafgifter på mineralolie	meddelelse og eventuelt forslag	1996	afsnit 62
---	---------------------------------	------	-----------

b. Tilrettelæggelse af energisamarbejdet

Analyse- og prognoseprogram	forslag	1996	afsnit 134
Nedsættelse af rådgivende udvalg	Kommissionsbeslutning	1996	afsnit 134
Tilrettelæggelse af samarbejde om fælles målsætninger	forslag	1996	afsnit 134

c. Opnåelse af gennemsigthed

1. Energipolitikens gennemsigthed			
Rapport om energipolitik		hvert andet år	afsnit 35
Offentliggørelse af foranstaltninger til gennemførelse og omsætning til national lovgivning		med jævne mellemrum	afsnit 53

2. Gennemsigthed for det indre markeds funktion			
Forenkling af Forordning 1056/72	forslag	KOM(95)118	afsnit 53
Revurdering af informationsprocedurer	meddelelse og forslag	1996	afsnit 53
Registrering af olieimport	forslag til forordning	KOM(95)89	afsnit 66
Oprettelse af database og netværk mellem myndigheder	gennemførelse af IDA-programmet	1997	afsnit 67

d. Fremme af investeringer

Transeuropæiske net	forslag	KOM(93)685 KOM(94)62	afsnit 49
Metoder til gennemførelse af samordningsfonden	Kommissionsbeslutning	1996	afsnit 69

Ramme for vurdering af Fællesskabets finansielle aktioner i energisektoren	Kommissionsbeslutning	1996	afsnit 69
--	-----------------------	------	-----------

e. Styring af forsyningssikkerheden

1. Kriseforanstaltninger			
Tilpasning af kriseforanstaltninger, især olielagre, og samordning af styringen	meddelelse og eventuelt forslag	1997	afsnit 75
Udvikling af fællesskabsinstrumenter i gassektoren, til fremme af solidaritet og overvågning af gasmarkedet	meddelelse	1997	afsnit 77
Forbedet gennemførelse af regler om kernekraftforsyning	Kommissionsbeslutning	1996	afsnit 79

2. Diversificering			
Ophævelse af Direktiv 75/405/EØF	forslag	1996	afsnit 82
Rollen for fast brændsel (kul, brunkul og tørv) i energipolitikken	meddelelse	1997	afsnit 83
Udvikling af ren teknologi for fast brændsel	forslag	1996	afsnit 83
Virkninger af EKSF-Traktatens udløb	forslag	1996	afsnit 83
Undertegnelse af international aftale om forsvarlig forvaltning af radioaktivt affald	forslag	-	afsnit 85
Standardisering på det nukleare område	meddelelse	1997	afsnit 85
Harmonisering af vilkår for transport af radioaktive stoffer	meddelelse og eventuelt forslag	1997	afsnit 85
Vejledende program for nukleare spørgsmål (PINC)	Kommissionsbeslutning	1996	afsnit 86
Lavere punktafgift på bio-brændsler	forslag	KOM(92)36	afsnit 119

3. Udvikling af internationale relationer			
Undertegnelse af nuklear handelsaftaler	forslag	1996-99	afsnit 85
Ratificering af Traktaten om Europæisk Energicharter	forslag	KOM(95)440	afsnit 92
Undertegnelse af supplerende Traktat om Europæisk Energi-charter	forslag	1997	afsnit 92
Strategi for samarbejde med internationale organisationer	meddelelse og eventuelt forslag	1996	afsnit 95
ALURE-programmet - energisamarbejde med Latinamerika	forslag	1996	afsnit 98
Strategi for energisamarbejde med Asien	meddelelse	1996	afsnit 98
Oprettelse forum for Middelhavsområdet	Kommissionsbeslutning	1996	afsnit 98
Oprettelse af "energisektion" inden for eksterne finansielle instrumenter	forslag	1997	afsnit 98
Sikkerhed for investeringer	forslag	1998	afsnit 98
SYNERGY-programmet	forslag	KOM(95)197	afsnit 99

f. Energieffektivitet og forbedret energianvendelse

CO ₂ /energiavgift	forslag	KOM(92)226 KOM(95)172	afsnit 108
Frivillige aftaler	meddelelse	1996	afsnit 110
Auto/Oil-programmet	meddelelse og eventuelt forslag	1996	afsnit 111
Direktiv om brændstof (Auto/Oil-programmet)	forslag	1996	afsnit 111
Direktiv om udstødning fra motorkøretøjer (Auto/Oil-program)	forslag	1996	afsnit 111
Fælles strategi for reduktion af CO ₂ -udledninger fra biler	forslag	1996	afsnit 111

Rammedirektiv om luftkvalitet, og særdirektiv om særlige forurenende stoffer	forslag	1996	afsnit 111
Emissionskrav og specifikationer for flydende brændstoffer	Meddelelser og eventuelt forslag	1996/7	afsnit 111
Integreret ressourceforvaltning	forslag	KOM(95)369	afsnit 114
Afgiftspolitik og energieffektivitet	meddelelse og eventuelt forslag	1998	afsnit 114
Internationale aftaler om harmonisering af energiforbruget	forslag	1996	afsnit 114
SAVE II-programmet	forslag	KOM(95)225	afsnit 116
Strategi for fremme af kraftvarme	meddelelse	1997	afsnit 116
Energiforvaltning i byer og regioner samt på øer	meddelelse	1997	afsnit 120

g. Vedvarende energi

ALTENER II-programmet	forslag	1996	afsnit 118
Strategi til fremme af vedvarende energikilder på markedet	meddelelse	1997	afsnit 119

h. Teknologi

Nyt FTU-rammeprogram (nuklear og ikke-nuklear)	forslag	1996	afsnit 122
Nedsættelse af nye task-forces	forslag	1996	afsnit 122
Den rolle, som teknologi og strategi for energirelateret FTU spiller	meddelelse	1997	afsnit 126
Oprettelse af nyt netværk for spredning af energiteknologi	Kommissionsbeslutning	1996	afsnit 127

ISSN 0254-1459

KOM(95) 682 endelig udg.

DOKUMENTER

DA

12

Katalognummer : CB-CO-95-754-DA-C

ISBN 92-77-98445-7

Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer

L-2985 Luxembourg